

E. Vilde nim. Tallinna Pedagoogiline Instituut
Raamatukogunduse ja bibliograafia kateeder

Sirje Sepamäe

R-41

VALDO PANDI PERSONAALBIBLIOGRAAFIA

Diplomitöö

Juhendaja: vanemópetaja

Ü. Papp

Tallinn 1989

Kas polnud paisu?
Või ehk siiski oli -
jäg evamerre
rusud kandis voog?
Üksköik...
Kuid tulvavete
metsik omavoli
ei ole reekviem,
ei nekroloog
Ja ujus mees
ent
tema taga soudis
kesk päeva
valges paadis luine surm.
Ja ujus mees,
ja lained töusid üha -
ja kaldad kaugenesid järjest,
viskles voog...
Kuid tulvavete metsistunud müha
ei ole reekviem
ei nekroloog...

(R. Rimmel)

1976

SISUKORD

SISUKORD	4
SISSEJUHATUS	7
1. V. Pandi biograafia	10
1.1. Teised V. Pandist	12
2. V. Pant raadioajakirjanikuna	19
2.1. Ülevaade Eesti Raadiost 50.-60.-ndail aastail ja V. Pandi tuntumatest saadetest	20
2.2. V. Pant reportaaži ja intervjuu teoreetilistest lähtekohtadest	22
2.3. V. Pandist kui reporteriisiksusest	27
3. V. Pant teleajakirjanikuna	30
3.1. Saatesari "Täna 25 aastat tagasi"	31
3.2. V. Pandi teisi telesaateid	35
4. V. Pant publitsistina	39
4.1. V. Pant reporteritööst ja oma saadetest	41
4.2. Kohtumistest huvitavate inimestega	43
4.3. Fõjateemast, sealjulgas olukirjeldusest "Veri ja kuld"	44
4.4. Muudest valdkondadest	46
5. V. Pant dramaturgina	48
5.1. Kuuldemängust "Miske"	49
5.2. Näidenditest "Varii" ja "Lasud tuistus"	50

6. V. Pant stsenaristina	55
6.1. Mängufilmist	56
6.2. Dokumentaalfilmidest	57
6.3. Nukufilmidest	59
KOKKUVÖTE	61
Kasutatud kirjandus	63
Kasutatud allikate loetelu	69
Kirjandusnimestik	
A. V. Pandi tööd	70
B. Kirjandus V. Pandi kohta	76

SISSEJUHATUS

Raadio ja televisioon, teater ning kino on saavutanud meie igapäevaelus kindla koha. Üha vähem ja vähem oskame nendeta sõga veeta, üha enam leiab huvitav elu huvitavat kajastamist. Aegade jooksul on ka välja kujunenud omad lemmikud, kes meile neid elamusid pekuvald. Nõnega oleme nii harjunnud, et alles pärast tema lahkumist märkame, et ta tähendas nii palju.

Kuid mälestus tuhmub, kui seda ei jäädvustata. Eesti ajakirjanduse küllaltki soliidne iga lubaks küll oletada, et läbitud tee on risti-poiki läbi uuritud, ometi on mälestused nii monestki selle elu meistrist säilinud peamiselt nende kaasaegsete mälukurduadel, mitte trükisõnas või filmilindil.

Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni kommentaatori ja reporteri, tuntud publitsisti, dramaturgi ja etsenaristi, Eesti NTV teenelise ajakirjaniku Valdo Pandi elust ja töödest pole seni ilmunud mälestusterasmatut või põhjalikumet uurimust. On vaid tema kolleegide killukesed, artiklid eeskirjades, on ka A. Pannamäe 1981. a. diplomitöö "Eesti Televisiooni kommentaatori Valdo Pandi osa Eesti telepublitsistikat-arengus", ent kõik see kokku ei suuda hoorata tema elutöö erinevaid tahke ja kogu selle ulatust ning enda hinnangut tema tegevusele üldse.

Loomulikult ei suuda seda ka käesolev diplomitöö, milles on antud vaid trükisõnas ilmunud materjalide (de visu läbi vaadatud) põhjal väike ülevaade V. Pandi erinevatest tegevusväljakondadest.

Diplomitöö peaeesmärgiks ongi ajakirjanduslike materjalide põhjal analüüsida ajakirjanik V. Pandi tegevust erinevatel tööpöldudel ning anda neile hinnang tema kaas-aegsete sulest ilmunu põhjal.

Uurimistöös toetatakse eelnevate kursusetööde käigus kogutud andmebaasile, mis sisaldab Eesti Raadio ja televisiooni nimeregistrit ning vehemikus 1957-1987. a. ilmunud artiklite analüüsia V. Pandi töödest ja V. Pandi kohta kirjutatud töödest lühitudes.

Allikatena on kasutatud Rahvusaamatukogu bibliograafiaoakonna kartoteeki V. Pandi kohta, Artiklite ja Ret-sensioonide Kroonikaid aastast 1957-1988 ning Fasmatukroonikaid. Suurt abi on saadud juba nimetatud A. Pannamäe diplomitööst ning vestlusest I. Trikkeliga. Samuti olen leidnud töö käigus uusi andmeid.

Uurimistöö koosneb kuuest peatükist ja kirjandusnimestikust. Sissejuhatuses selgitatakse töö töötsust ning tutvustatakse peaeesmärke, uurimise etappe.

V. Pandi biograafia annab ülevaate ajakirjaniku elust ja elutööst ning tema kohata kirjutatust.

Teises osas tutvustatakse V. Pandi kui raadioajakirjaniku, tausteks 50.-60.-ndate aastate Eesti Raadio teevuspõhimõtted, antud on väike ülevaade tema teoreetilisest tööst ning tema iseloomustus raadioajakirjanikuna kollegide arvamuste põhjal.

Järgmine osa annab ülevaate V. Pandist teleajakirjanikuna, eraldi on käsitletud tema suurtööd, sōjasarja "Täna 25 austat tagasi".

Neljas osa kajastab V. Pandi publitsistitegevust, viies iseloomustab teda kui dramaturgi, ning kuues kui viljakat stsenaristi.

Taoline teemade jaotus ja ulatus on tingitud ajakirjandusest kajastamist leidnud valdkondade proporsioonides.

Kirjanduse nimestik on jaotatud 2 osaks:

- A. V. Pandi tööd. (1957-1981);
- B. Kirjandus V. Pandi kohta. (1959-1989),
nimestiku ülesehitus on kronoloogiline.

Trükitud materjalile lisandub ka kartoteek, mille ülesehitus on analoogiline. Kaartidel on lisaks kirjele artikli lühiannotatsioon või sisu kokkuvõte kaardi tagaküljel.

Kogutud materjal võiks olla täienduseks arvult kasinatale uurimustele Eesti ajakirjanikest, nende loomingust.

1. VALDO PANDI BIOGRAAFIA

Valdo Pant on sündinud 21. jaan. 1928. a. Põlvamaal Valgjärve vallas raamatupidaja Voldemar Pandi kolmanda pojana. Peagi asus perekond Konguta valda isa poolt vanaisa tallu / 6 /, 1940. a. lõpetas ta Sadala algkooli, 1942. a. Mustvee Ümnaasiumi alamastme. Valdo Pant jätkas õpinguid Tartu Õpetajate Seminaris, mille 10. kursuse lõpetas 1944. a. Pärast isa surma astus ta raamatupidamise ja masinakirje kursustele, et jätkata õpinguid.

1945. a. kevadtalvel mobiliseeriti Valdo Pant Nõukogude Armeesse, kus ta teenis 63. laskurpolgus. Oktoobris, 1945. a. komandeeriti ta maakonna haridusosakonna palvel õpetajaks Kohtla-Järve Lesti Keskkooli, kus oli 1945-1948. a. geograafia, joonistamise ja algklassides ka üldainete õpetaja.

1947. a., haigestunud raskelt kopsutuberkuloosi, alustas ta kaastööde saatmist ajalehtedele ja raadioile. Alates 1948. aastast tegi ta juba esimesed kaastööd Lesti Raadiole reporterina.

10. mail, 1948. a. kinnitati Valdo Pant tolleaegse raadio-komitee korrespondendi ametikohale. Selles ametis vahendab ta suurüritusi Moskvast ja laulupidudest. Siimene telereportaaž laulupeost toimus 21. juulil 1955. a. /5/.

"1959. a. omistatakse Lesti NFV Ajakirjanike liidu preemia V. Pandile ja L. Laurile oma saate "Neid vabestas Nõukogude Arme" eest, 1960. a. said nad selle saate eest ajakirjanike rahvusvahelise konkursi "Lidice" eripreemia" /42, lk. 95/.

"Ühtekokku tegi V. Pant raadios 2731 saadet. Alates 1966. a. töötas ta Eesti Televisiooni kommentaatorina." /52, lk. 17/.

1965. a. autasustati teda Eesti NSV Ülemnõukogu Pre-siidumi sükirjaga "...seoses edusammudega vabariigi rahvamajanduse ja kultuuri arendamisel, ning aktiivse töö ja osavötu eest ühiskondlikust ja poliitilisest elust."/ 2 /.

Alates 1965. a. kandis V. Pant "NSV Liidu suradisti" rinnamärki. Alates 30. V 1966. a. - 30. IX 1970. a. käis Eesti Televisioonis eetris 313 korda saatesari "Täna 25 aastat tagasi", mille saatejuht ja üks koostajaist V. Pant oli. 1968. a. esimesest jaanuarist oli ta "Eesti Telefilm" toimetuskolleegiumi liige. 1974. a. omistati V. Pandile "Eesti NSV teenelise ajakirjaniku" aunimetus.

Valgevene, Leedu, Läti ja Eesti noorsooajakirjade publitsistikavöistlusel "Bellaad - 75" sai V. Pant 1975. a. I preemia. Valdo Pant on kirjutanud stseneariume:
22-le dokumentaalfilmile,
3-le nukufilmile,
1-le mängufilmile,
näidendi "Avarii" ja "Iasud tuisus", ning estraadikavu./5/.
Valdo Pant suri 30. juulil, 1976. aastal.

1.1. TEISED VALDO PANDIST

V. Pandi kolleegid ja teised kaasaegsed on temale ja ta loomingule osutanud tähelepanu ka väljaspool eksaani - ajakirjanduse veergudel.

Käsitletud on ka tema loomingut, rohkem aga tema isikut, seda eriti jõrelehäüetes 1976. aastal, ning hiljem, meenutustes.

Antud peatükis osutataksegi tähelepanu peamiselt V. Pandi isiksusele ja tema mälestusele pühendatud artiklitele. Mõningaid arvandmeid selle illustreerimiseks toovad tabelid 1.1. ja 1.2., mis aga ei sisalda ajalehes "Televisioon" avaldatud artikleid.

Tabel 1.1.
Statistilised andmed artiklitest V. Pandi kohta
teistes keeltes

Väljaandmise koht	Avaldatud artiklite arv		
	vene k.	leedu k.	inglise k.
Eesti väljaanded	5		
Üleliidul. väljaanded			1
Leedu väljaanded		2	
Valgevene väljaanded	1		

Kokku 9

Tabel 1.2

Statistiline analüüs V. Pandi kohta kirjutatud artiklite intensiivsematest avaldamisaastatest

Artiklite arv	Aastad
10	1963
9	1976
8	1988
6	1962
5	1965, 1969, 1964, 1970
4	1977
2	1959, 1967, 1974
1	1968, 1971, 1972, 1979, 1980, 1982, 1985.
<hr/>	
Kokku 45	19 aastal

On vist tavapärane, et niikaua, kuni meie keskel elab inimene, oleme temaga liiga harjunud, et märgata temas midagi peale selle, mis pole meile endile omane, ja mis võib ärritada. Hiljem, kui seda inimest enam ei ole, kaoved tema vead, ununevad pahameeled ja esikohale tõuseb just see tavatu ja omanäoline, mis eristas teda meist.

Valdo Pandi puhul on raske kórvavaatajat lahutada temas inimene ajakirjanikust, töö elust - need mõisted olid

ühinenud ning jagamatuks muutunud. Mõnikord on selle kohta öeldud ka : "sündinud ajakirjanikuks" ja aegade jooksul moodustavad erinevad tahud Pandist, Pandi töödest ja pandilikkusest üha konstantsema mõiste.

Mida aeg edasi, seda enam assotseerub nimega Valdo Pantóna "müüt". Töepooltest, ta on müüdiks muutunud nii rahva kui ka kunagiste kolleegide silmis. Ometi ei saa teda seostada ainult minevikuga, sest tema tööd ja tema isiksus ulatuvad tänapäeva.

Üheks suuremaks magnetiks V. Pandi saadete puhul oligi tema enese vólu. Igasse saatesse andis ta aastakümnete välitel osakese iseendast. Tema elu koosnes tema tööst. Ning omadused, mis ilmestasid tema saateid, saatsid teda ennastki väljaspool eetriaegu.

Püüdes anelüüsida Valdo Pandi maailma, on I. Trikkel nimetanud nn. "kolm vaala", millel see püsib. Need on: rõõm, töökus ja mänguri kirglikkus /43/. Sest lisaks sellele, et talle oli looduse poolt ajakirjanikutööks palju antud (nótke móte, kiire reageerimisvóime, ilus sónaseadmisoskus, huumori-meel, sugestiiivne mikrofonihäääl, jne.), oli tal ka ehtne huvi oma töö vastu.

"Töö oli talle mäng. Ta võis lópmatult visandada paberil paralleelseid lahendusvariante, otsida uusi, leitust leidlikeid seoseid. V. Pant viimistles ja viimistles, stuudiokell móötis lähemale saate algust. Kolleegid pidasid teda "viimase minuti meheks". Kuid see on köögipool. Kuulaja-vaataja jacks tähendas nimi V. Pant garantiid, et tuleb hea saade" /5, lk. 82/.

Ja kuigi kolleegide silmis on V. Panti tema eluajal eri-

nevalt mõistetud (kord kellegi käevaluseks peetud, kord parti ei instrumendiks ülendatud), oli ta rahvale kõige oodatud maks ajakirjanikuks aastakümnete välitel /43/.

"Tema häääl püsib veel siiani raadiokuulaja kórvus, tema kuju televaataja mälus"/ 5, lk. 82./, ning kui kunagi, 70.-ndate aastate algul käisid sestis Moskva kirjanikud, et kirjutada Valdo Pandist ja tema töödest, tundus neile, et inimesed, tähaval, kohates V. Pant, võivad ükskóik , mis hetkel astuda tema juurde ja öelda talle:"Tere óhtust, kuidas elate, Valdo?" /50, lk. 163/.

Inimesed uskusid temasse ja ta sónadesse jäägitult. Néiteks sójasarja "Täna 25 aastat tagasi" puhul ei tulnud kellelegi móttesse kahelda tema poolt pakutud faktide õigsuses, ning mitte alusetult. I. Trikkeli arvamus on, et praegu, avalikustamise ajalgi, jäääb V. Pandi eetiline dimensioon puhaks mistahes arhiivide avanemisel /43/.

Isegi harjumatuna tundub praegu ðelline ausus tolles ajas. Pant ei pidanud võimalikuks isegi mikrofoni ees ette lugeda vóorast teksti enda oma pähe. Juba 70.-ndate aastate algul pidas ta vajalikuks teha saateid eestlastest saksa armees. Loomulikult keelati see tal ära. Kui aga paluti teha sarja sójakärgsetest aastatest, metsavendlusest ja kohoseerimisest, siis keeldus ta, ilmselt teades, kus on selle mängu piirid. /46/.

Vóib-olla oli aga faktide õigsusest tähtsam asjaolu, et "V. Pant polmud sündmuste külm kommenteerija, ta oli inime- ne, kes rääkis inimestest inimestele" /36/.

Seetõttu, et V. Pandi tiibu kärbiti, on televaatajal jäänud palju nägemata.

Lugedes mälestuskilde V.Pandist, jäävad domineerima mõtted tema inimlikkusest, oskusest asetada end küsitletava või vestluspartneri rolli, ning tuua tema jutust välja kõige olulisem ja vajalikum.

V. Pant oli see, kes 60.-ndatel aastatel asus kuivast sónaseadmismängust ja paatosest vormima eheda elu peegeldust. "Ta oli vaba, leidlik, vaimukas, tähelepanelik, mitte iialgi ólalepatsutav või familiaarne. Pant pani mikrofoni elu keskele ja muutis ajakirjaniku usaldusisisikuks" / 46 /.

"Tema andis dokumentaalsile elutoele tagasi koha žurnalistikas, tema pani uesti paari ajakirjanduse ja inimlikuse, tema aastavahetuse televisioonimõtisklused inimlikest rõõmudest, kodust ja perekonnast avasid tee ka V. Pandi südame juurde, mida ta argipäeviti huumoriga varjas. Isegi musta huumoriga teinekord" / 43 /.

Ja kuiigi kõik mõtted ei saanud teoks ja suur osa plaanitust ei joudnud eetrisse, joudis V. Pant teha nii palju, et mitmed tema kolleegid võivad teda selles suhtes vaid kandestada. Ajapuudus oli see, millest tal kunagi puudus ei olnud. Selle all kannatas tema tervis ja perekond. Seetõttu jäigi tal käimata oma sünnikodus, nappis aega hobide - süstamatkade ja ekslibriste kollektsiconi tarvis. On olnud ka arvamus, et V. Pant poletas end teadlikult läbi, et tal oli niivõrd madal valulävi. Ei tea, kuidas sellega oli, ent paljudele kolleegidele on ta oma isikuse, töötsakte ja -armastuse tõttu jäänuud suurimaks eeskujuks siiani, ning selles, et tema pani relvad maha ülekohtuselt vara, tunne-

vad nad ka endi süüd / 46/ .

Pelju on muutunud V. Pandi lahkumisest peale meie ühiskonnas ja ka raadios-televiisioonis ning kahjuks jäääb üle ainult oletada, kuidas oleks ajakirjanik Valdo Pant küpsel, 60-aastase targa mehena käitunud täna, Eestimaa elu nii keerukas tähtkuju mikrofoni hoides /43/.

Praeguseks on aga jäähnud vaid mälestus, müüt, mis on kiires ajas juba veidi tuhmunud, sest nii kurb, kui see ka pole, "on V. Pandist nii uskumatult vähe säilinud. Hulk fotosid, mis on tummed ja mõned videosalvestused ajast, millal võis juba móista, et tema pole enam tema. Ringhäälingu arhiiv on rikkam, see aga ootab alles läbitöötamist" /43/.

Nii jäääbki üle vaid küsida I. Trikkeli sónadega: "Kes kirjutab Eesti Televisiooni ja üldse Nóukogude Eesti ajakirjanduse ajaloo? V. Pandi ajakirjanikuloo?" On ju ka Pandi ajal ja hiljemgi kasvanud väga omanäolisi ajakirjanikke, kuigi mitte nii nagu lilled kevadniiskuses ja päikesest / 40 / ., ometi võib nendegi eredus aja jooksul tuhmuma haka. Vanemad inimesed mäletaved Panti hästi, tunnevad siiani temast ja tema saadeteest puudust, ent sirgunud on juba uued pólvkonnad, kellele enam nimi Valdo Pant ei mana silme ette seda tuttavat, väga sooja ja inimlikku, alati rõómsat ja lapsemeelsestki, humoorikat, väga täpse ja konkreetse sónastusega, aegade jooksul kóige codatumaks ajakirjanikuks muutunud inimest, keda on iseloomustatud ka Üsna lühidalt: "Pant oli Pant".

V. Pandi isiksust ei osata vist küll lópuni lahti mótestada, alati jäääb midagi veel, midagi, mis ei ole sónades

seletatav; mingi ligitõmbavus, lummus, mis tegid temast
VALDO PANDI, ühe vähestest müütidest Eesti ajakirjandusloos.

2. VALDO PANT RAADIOAJAKIRJANIKUNA

"1948. a. maikuus alustas raadiotööd Valdo Pant, kes, vaatamata ruttu ja heitlikult pölenud eluküünlale (1928 – 1976) jättis oma talendi, töökuse ja ajakirjanikuisiksuse eredusega sügava jälje Eesti ringhäälingu ja televisiooni ajalukku" /42, lk. 92/. Nii iseloomustab lühidalt V. Pandi osatähtsust Eesti ajakirjanduses I. Trikkel. Tegelikult saatis V. Pant juba 1947. aastal, haigena kaastööd Eesti Raadiole. 10. mail, 1948. a., pärast praktilist eksamit (mikrofoni juurde pääses tol ajal läbi konkursitule), kindnitati ta Raadikomitee korrespondendi ametikohale.

V. Pant alustas tööd reporteri abilisena, üppis kolleegide eeskujust ja täiendas end iseseisvalt.

2.1. Ülevaade Eesti Raadiost 50.-60.-ndail aastail
ja Valdo Pandi tuntumaist saadetest

Viiekümnendaid aastaid Lesti Raadios iseloomustab dokumentaalse elupeegelduse saatekavasse jöudmine. Reporter kujunes ajakirjanduslikuks sillaks raadios esinejate ja kuulajate vahel. Reporteri professionaalsuse tunnuseks sai oskus avada keelepaelad õpetlasel, kunstiinimesel, töölisel ja pöllumehel, kelle vaba mõttearendus meie elust ja probleemidest omandas saatekavas olulise koha / 42, lk. 92/.

Raadiotöö põhielementid olid sel ajal reportaažid ja intervjuud, kus V. Pant osutus väga andekaks sünaseadjaks ja selle kasutas Hra ka 1955. a. sündinud Eesti Televisioon.

"Viiekümnendad aastad olid raadiožurnalistikale leidude ja esmaavastamise röömude aeg, kuid ka esimese avaliku tunnustuse võitnud kordaminekute aeg. Need aastad olid ka ringhäälingu kaadri nooruspölv. Kuid noorukiks ei jäenda, tulevad 60.-ndad aastad, siipavuti mineva raadiotöö periood" / 42, lk. 95/.

60.-ndail aastail asuti raadiotöö reformimisele. Ouliseks peeti, et kasvaks kontakt raadiosaadete ja kuulajate vahel. Selle eesmärgi nimel asuti tegema saateid, mis nöudsid kuulaja vahetut sekkumist. Kuulaja muutus saate kaasautoriks. Luurendati ka meeleshahutuslike saadete mahtu.

Järgnev loetelu on osa sellest reporteritööst, millega V. Pant tegeles Eesti Raadios 50.-60.-ndail aastail:

- Eesti Kirjanduse- ja Kunstidekeadi vahendamine Moskvast 1956. a.;
- Otseülekanne mootorrataste suursöidult Piritä-Kose-

- Kloostrimetsa ringrajalt 1956.a.;
- VI Ülemaailmse Noorsoo- ja Üliopilasfestivali vahendamine Moskvast 1957.a.;
 - "Reporteritund" alates 1957.a.;
 - "Päevakaja" alates 1958.a.;
 - Saade "Neid vabastas Nöukogude Armee". (Selle saate eest määrati V. Pandile ja L. Laurile 1959.a. Eesti Ajakirjanike Liidu preemia. 1960.a. said autorid selle eest ajakirjanike rahvusvahelisel konkursil "Lidice" eripreemia) /42, lk. 95/.
 - Vöidupüha 20. aastapäeva paraadi reportaaž Moskvast Puna-selt Väljakult 1965.a.;
 - Raadiosari "Täna 20 aastat tagasi", alates 1965.a.;
 - Rameto raadiomäng alates 1965.a.

jpm.

Valdo Pant tegi raadios ühtekokku 2731 saadet, neist pikim 9 tundi: otsereportaaž laulupeost/52, lk. 17/.

2.2. Valdo Pant reportaaži ja intervjuu teoreetilistest lähtekohtadest

Paralleelselt reportaaži ja intervjuu sõnalise viljelisega alustas V. Pant ka nende lahtimötestamist, teoreetiliste seisukohtade väljatöötamist.

Kahjuks on suur osa V. Pandi sellealesest tööst trükitud alles ilmumata ja seepärast järgnev küllap ka üpris katkendlik. Pöhjalikumalt on V. Pant uurinud just reportaaži kui žanri, püüdnud leida reportaaži pöhitödesid ja kadumise põhjusi kesti Raadio igapäevases praktikast/ 28, lk. 88/. V. Pant jagab järgmisi näuandeid: "Reportaaži Üldine meelegolu tabatud, on järg peamisel - sõnal. Kaskeim neist on esimene. Siin pole ükski vaev liigne. Ka loodus pole öie-lehtede meisterdamisel värve ega vaea pölenud. Ja lõpuks pole ju raadionuppu kinni keerata raskem, kui mesilesel öienupust mööda lennata - järgmisele"/22, lk.42/.

Samas puudutab V. Pant JÜhidalt mõningaid tegureid, mis nn. kohalviibimise efekti keudu köideavad kuulajat ja tagavad reportaaži veenvuse. Lisaks veenvusele peab reportaaž olema ka mitmekesine, "sest kui intervjuulike saadete kuulatus rajaneb raadiokuulaja tervele uudishimule kõike kuulda, siis reportaaž toetub veel tugevamale soovile kõikjal olla, kus midagi sünnib, näha sündmust, näha reporteri silmadega"/28, lk. 94/.

Üheks suuremaks eelduseks reportaaži edukaks kulgemiseks peabki V. Pant vahetut kokkupuudet sündmustega, selle otsest, vaheetappideta peegeldamist nii, et see kajastub

kuulaja teadvuses identsest reporteri nõgemusega.

V. Pant võrdleb reporteri- ja kirjanikutööd: "F. Tugles on öelnud, et millest see ometi tuleb, et tunnetes on köik parimes korras, mötetes juba kahvatub pisut, kui aga hakkad kirje panema, lähed kõik käest õra ja tulemuseks on vale. Mikrofonitöö suurim eelis nähtavasti selles ongi, et enamik meie mötteist läheb kuulajani ilma viimase vaheastmeta. Nii meisterlik, kui kirjamees ka on, olen kindel, et ühe möldri, öllepoodniku või marjikorjaja juttu kogu tema lopsakuses ei ole seni õnnestunud kellelgi kirje panna, ka köige suurematel kirjanduslikel geeniustel mitte"/28, lk. 96/.

It ega andekas reporter oma ülesande sajaprotsendiliiselt täidaks, on vaja omada tugevat baasi, tunda hästi teooriat. "Võimatu on eitada ajakirjaniku loomingulist lähenemist materjalile ja sellest tulenevat vormi valikut. Kuid ajakirjaniku subjektiivne talent saab avalduda vaid objektiivselt eksisteerivate žanrikriteeriumite piires. Ainult suhtlemiskanalil spetsiifiliste väljendusvahendite, kommunikatsioonitsükli iseärasuste ja kommunikatsiooni eesmärjiga määratud spetsiifiliste žanrite tundmine ja kasutamine võimaldab reporteritalendil maksimaalselt kõlama päiseda, produktsiooni sisul köige suurema kasutegurige addresaadini jöuda"/41, lk. 57/.

Lisaks reportaaži sisuliste küsimustele avamisele on V. Pant reportaaži ka klassifitseerinud. Köigist reportaaži klassifikatsiooniskeemidest on peetud köige argumenteeritudaks V. Pandi alljärgnev žanriskeem:

- 1) Naturaalne ülekanne või heliülesvöte (reporterita);
- 2) Teadustav reportaaž (sissejuhatav ja siduv reportaaž üritusest, mille põhikomponendid - köne ja muusika ei nöua kommenteerimist);
- 3) Refereeriv lühireportaaž (lühike infomatsiooniline juustus sündmuspaigal seda dokumenteeriva või puännteeriva intervjuuga);
- 4) Infomatsiooniline lühireportaaž (köigi reportaaži koos-teelementide kasutamisega infomatsiooni edastamiseks dünaamilises vormis);
- 5) Miljöö- ehk olupilt-lühireportaaž (köiki elemente kasutatakse miljöö, meeoleolu, muljete edasiandmiseks);
- 6) Lühireportaaž (universaalne lühivorm köigi tunnuste kokkusurutud kasutamisega);
- 7) Ahelreportaaž (ühise temaatilis-ajalise, meeoleolulise või muu tunnuse alusel liidetud lühireportaažide ahel);
- 8) Kommenteeriv reportaaž (publitsistlik sündmust kirjeldav ja lahtimötestav reportaaž);
- 9) Loengreportaaž (sündmuse, nähtuse lahtimötestamine asjatundja ja reporteri poolt sündmuspaigal);
- 10) Klubireportaaž (reporter suhtleb avalikul üritusel ühtaegu kuulaja, publiku ja vestluspartneritega);
- 11) Reportaaž (klassikaline reportaaž köigi tema elementide ja tunnuste täismetraažilises arenduses).

V. Pant arvestab liigituse loomisel arvukaid kriteeriume: osavötutunnetust, reporteerimise laadi, stigli, meeoleolu, reportaaži Üldist dünaamilist pilti - ühtekokku köigi reportaažide üldist dünaamilist pilti.

taažile omaste tunnuste kasutamist/41, lk. 128-129/.

Lisaks sellele töötas V. Pant välja nn. dokumentaalsete elavsaadete žanrikaala, mille ta koostas Eesti Raadio 60.-ndete austate tööpraktika põhjal/15, lk. 77-83/.

Kui, nagu reportaažile, on ka reporterile mitmeid nöudmisi, mis mängivad rolli reportaaži kordaminekus. Need on:

- reporteri isiksus,
- tema sümpaatsus,
- reaktsiooni kiirus/15, lk. 76/.

Neid omadusi võib iga reporter endas välja arendada, kui ta vaid tahab. Peale reageerimiskiiruse on intervjuueerija tähtsamaid omadusi ka oskus siduda erinevaid teemasid ja fakte mäkeimaalse ulatusega. 15 sek jooksul peab intervjuueerija suutma tömmata sillä mistahes vaataja poolt välja pakutud fakti ning intervjuule edasiminekuks vajaliku fakti vahel/39, lk. 141/.

"Reporter peab olema eeskätt huvitav inimene, kelle selt-sis meeleldi oleksime ka ilma mikrofonita", ütleb Valdo Pant, 28, lk. 107/.

Reporteerimiskunsti põhitödesid on ju, et kui keegi tahab kedagi sütitada, peab ta ise köigepealt süttida oskama.

Oma esinemises pressikonverentsil, septembris, 1969.a. koondab V. Pant oma paarikümneaastase reporteritegevuse viide kuldaesse reeglisse, mille täitmist peab vajalikuks iga intervjuu puhul:

- 1) Tuleb könelda ühist keelt ja mõtelda üniseid mõtteid vaatajega;
- 2) Intervuud alustades peab teadma, millist tooni on vaja

- kasutada - ei või kõnelda ühel ja samal toonil haiglas ja tehases, neutraalset tooni aga pole olemas;
- 3) Ükskõik kui tark on vastaja - intervjuu pühul juhib teda reporter. Reporteri reageerimiskiirusest oleneb õlik;
- 4) Intervjuu õnnestumine ja eja ökonoomne kasutamine sõltub sidumisoskusest. See tihendab, et kui vastaja ütleb mõtte ja tahab seejärel öelda mõtte E. jne., reporterile ega on vaja, et ta kohe ütleks mõtte E., tuleb leida siide A'ja! K vahel, nii et vastaja ise kohe pärast A-d jätkuks E-st. Seletuseks näitlikusteb V. Pant: "Nii võib salta plažil kõnelda ka külmatusluuevadest, kui leida side näiteks lausejupist - "Meerame termomeetri teistpidi."."
- 5) Viies reegel ei vaja seletust, see on huumor, mida reporteril aleti peb parajal nähtaval jätkuma, ning mille abil on väimalik labendada väga kiirelisi situatsioone/39, lk. 14%.

veel 60.-ndail aastail tegutses Besti Raadios ja Televisiconis vähe reportereid, kel oleks spetsiaalheridus olnud, eriheridus puudus ka V. Pandil. Parimad reporterid-intervjuueerijad töötasid isikliku kogemuse põhasil, mis oli omendatud aastatepikluse töögu raadios ja televisiconis. Nende kogemuste eest tuli neil maksta raskete pingutustega, lõputute otsimiste ja leidmistega/39, lk. 124-125/.

Lõpuks veel sellest, mida V. Pant väga oluliseks pidas - ajakirjanikuestikast, mille üheks väljenduseks on ka keelekultuur. Ta ei olnud kunaži rahul ajakirjanike keelega, te võttis sel teemal korduvalt sõna/27/.

Objektiivse hinnangu V. Pantide reporteritõle oskasid anda nii kuulajad-vastajad kui kolleegid.

2.3. Valdo Pandist kui reporterisiksusest

Mitte asjata pole V. Pantide peetud Festi ringhäälingu üheks paremaks reporteriks. Iseloomustab ju teda ja tema saateid mingi omapärasne võlu. Juba raudiotöö algul olevat olnud näha, et Pant on minemas oma teed, isegi irdumas ülejäänud kolleegidest. Ka siis säras juba tema enese isiklik serm, hiljem olevat tema enda esitatud küsimused olnud tähtsamad kui vastused.

Üha suurema sära omandas tema sönaseadmisoskus, mida ta lihvis lõputult. Reportaaže tegi ta erilise heameelega ja nende heaks kordaminekuks ei pölanud ta suurimatki pingutust. Tema tekste iseloomustasid suur leidlikkus, täpsus, improvisatsioon ja huumor, ent see oli läbi pikitud ka mitmete faktide ja arvandmetega, mis pürinesid tema kodustest kartoteegist, mida ta hoolega püevast-püeva ja aastast-aastasse koostas. Selle kohta on ta ise öelnud nii : "Ja kuigi väga mugav on lugeda ilma halli pliatsiga linnukesi tegemata või paberilipakeid vahel esetamata, väga mõnusessti voodis või diivanil, aga see maksab kätte"/24, lk. 90/.

V. Pant tegi märkmeid bussis või trammis söites, käigu peslt, ja kandis need andmed hiljem kartoteeki. Ta on öelnud, et ei sea öhtul enne uinuda, kui pole püeva joooksul

tehtud märkmeid paberile pannud.

V. Pandi reporteritöö stiili iseloomustavad arvamused tema kausaegsetelt:

Riip, Leopold: "V. Pandi tööstiili iseloomustas kindel partiline hoik, sihipärasus ja realism, V. Pant pidas vaja-likuks orienteeruda tunnustatud autoriteetidele, huvitava-tele inimestele"/35/.

Trikkel, Ivar: "Maevalt, et küsimus oleks ainult sõnaosavuses, probleemi tuum on kodanikupositsioonis"/40/.

Wälja, Harju: "Tema julget joont kõrghiti omal ajal, see jättis temasse pinget, kahjustas tervist"/48/.

Nauniste, Teliu: "Pandi sõna elas sõnas rütmise sõduri sise-tundmusega, mis olid sünkroonsed ajaga 15 enstat tagesi.

Ta polnud sündmuate külm konstanteerija, ta oli irimene, kes rükkis inimesest inimestele. Alati imetleti tema eruditsiooni, harukordset mälu, töövõimet ja huumori-meelt, mis aitasid teda kiiresti kontakti suuda inimestega" /36/.

Elmanovits, Tatjana: "Ta hilinab tinti artiklite toomisega toimetustesse, kuid lõpuks ikkagi tõidab tellimuse. Ta just-kui määrab ise endale mingi tähtaaja, millega lahti öelda ei ole enam õigust. Niks ta kirjutab artikli nimelt tõna, mitte poolteist kuud tagasi ja mitte homme. Nõhtavasti kir-jutab ta puhالت Uhe hingetömbega, ühe jõupingutusega"/52, lk. 23/.

Arupöld, Enni: "V. Pandi tegevuses oli esikohal töö ja pidev kiirustamine, võidujooks eetriaegadega"/1/.

Valdo Pant ise pides end läpuni raadioreporteriks, kuigi tema töö kõrgmetked olid vasti Televisiooni segadel.

See põhjust olid tema suutetekstid ka televisioonis nii kujundlikud, et rHÜKisid piltide ja filmikaadrite eest. Köige muu hõrval, mis tema saated nii kuulata veiks-vaadatavaiks tegid, oli midaži tubamutut, midaži temale vaid ainumäisi, mida ei saa seletada, võis vaid kuulda ja näha.

3. VALDO PANT TELEAJAKIRJANTIKUNA

Televisioonitöö oli V. Pant köitnud juba selle sün-niajast peale. 1955.a. toimuski V. Pandi esimene teleproov - 21. juunil - reporteraž laulupeost. Hiljem proovis ta uuesti ja nii meelitaski telemuusa ta löplikult enda juurde 1966. aastal, millal ta alustas kommentaatorina.

Oma töökohavahetust on V. Pant pöhjendanud väitega, et teletöö olevet tol ajal olnud palju vahetum, loomingulisem(nagu õpetajaametki), kuna köik saated läksid eetrisse otse, raadios aga olevat monteerimistöö muutunud vaat⁷ et köige tähtsamaks /50, lk.142/.

Samas pidas V. Pant end siiski raadioreporteriks ka televisioonis. Teemad, mis olid saanud talle südamelähedasteks juba raadiopäevilt, jäid huviorbiiti ka edaspidi. Ikka mälumäng, huvitavad inimesed ja sündmused, meeleshahutus ja loomulikult söda - Teine maailmasöda ning Suur Isamaasöda. Raadios "Päevalaka" rubriigina 40-nel öhtul kölanud "Täna 20 aastat tagasi", mis käsitles 1945. a. sündmusi, leidis televisioonis edasiarendamist. Otsustati teha pikem ja põhjalikum ülevaatesari suurest Isamaasööst. Kuid keegi ei osanud siis arvata, et tulevane saade võtab sellise ulatuse.

3.1. Saateseri "Täna 25 aastat tagasi"
(30. V 1966 - 3. IX 1970) /34/.

Saate eesmärgiks oli sammuda koos söjameestega läbi nelja pika aasta, olla nendega koos nii lahingus, kaevikus, kui ka tegolas; mitte unustada ka ülemjuhatajaid ja kindraleid.

Paljud inimesed pidasid kummaliseks, et jäille räägi-takse söjast, et meenutatakse seda, mida on niigi palju korratud. Saadete kulgemise käigus sai aga selgeks, et söjast on võimalik täiesti uut moodi ja ausalt rääkida. Seepärast ei istunudki telerite ees mitte ainult veteranid, vaid kogu pere, pisipönnidest alates. Peagi sai sari Eesti TV köige populaarsemaks saateks, temaga ei suutnud võistelda isegi "Horoskoop" /13/.

Millised tegorid siis tingisid populaarsuse sellise tavatu teemo puhul?

Palju on kiidetud telestuudio leidlikku kujundust - maakaart pörandal, tiksuv metronoom jm. ning saate teostust - vestlused söjaveteranidega, kohalküsimised kunagistes söja paikades, fotod ja kroonikakaedrid ning muidugi saate aja ja sündmuste vastuvus täpselt 25 aastat tagasi toimunule. See oli tavatu ning see hõrataas tähelepanu isegi üleliidulises ulatuses. S. Puratov kirjutab: "Populaarses Pesti Televisiooni rubriigis "Täna 25 aastat tagasi" on saate aluseks kalendriprintsiip puhtal kujul. Seriaali koostajad on püüelnud, et sande vastaks mitte ainult sündmuste toimumise põhivale, vaid ka tunnile vöi isegi minutile" /49/.

V. Pant ise on öelnud, et sönad "täna" ja "praegu" virgutavad kuulaja kujutlusvöimet /32/.

Ning kui ka saadete vahel eetris läheb mööda nädal, teatatakse alati, mis toimus sellise "vaikuse" ajal. Nimelt see - enda asetamine toonaste inimeste olukorda, sis-seelamine söjakatsumustesse, püüe tunnetada end sama pingelises olukorras, tegi seate vaatajale nii lähedaseks. Söjast oli möödas alla veerandsaja aasta ning paljugi ununenud vöi moondunud. V. Pant juhib sellelegi tähelepanu: "Üks asi on teada söja daatumeid, arve, mis mahuvad lühikes- se ritta 41 ja 45 vahele, ja hoopis teine, sammuda koos vaatajatega söjateed Moskvast Berliinini, koos temage ööbi-da lahtise söjataeva all, hülmetada lumel. Sellised saated muutuvad otsekui meie realsuse osakeseks" /50, lk. 141/.

Kõige ülaltoodu körval oli sarjal veel Üks tugev mag- net - V. Pandi völu. Kuigi algul peeti teda nooreks taolise saate jaoks, siis sarja löppedes ei tulnud kellelegi pähe Pant kogenematuks pidada, otsekui oleks ta siis, 25 aastat hiljem oma söjatee lopuni käinud. Osaliselt võib seda ka õigeks pidada, sest saadete ettevalmistus ja eetrisseandmine meenutasid töesti söjaseisukorda.

Mustad pilved kogunesid algul ka saatetegijate endi kohale - söjateema sellelaadne käsitlus oli paljudele vastuvöetamatu. Saatetegijad said vabad käed alles siis, kui nende kaitseks astuti samme körgemal pool.

"313 saadet sarjast "Täna 25 aastat tagasi" töid ekraanile viimase suure söja globaalses haardes. Ühtust öhtusse. Körgperioodil 27 saadet ühes kuus. Iga saade 20 - 60 min.

kaamerate risttules. Bekorderv vaatajaid, NVI ajakirjanike liidu preemia, 5000 lk. teksti - kirjutatud telekohvikü lauanurgal, mõni minut enne esinemist, kohe pärast saate lõppu, püstijelu ja sokkides (väsimus!), õötunnil köögi- laual, söitvas vagunis, põlve peal..." /5, lk. 82/.

Köige selle telgitaguse närvilisuse, kiirustamise ja pideva pinguloleku tulemuseks olid aga tavaliselt hilgavad saated, milles iga fakt, iga foto ja sõna olid omal kohal. Ja olgu, kuidas oli V. Pandi enda tervise ja meeoleolu väljaspool saadet, rääkides muutus tema olek täielikult.

T. Elmanovitš on kirjeldanud, kuidas koosolekul istuv, väsinud, justkui mingi raskuse all kannatav, halva diktsioniga Pant mautub sautes kardinaalselt: "Ta räägib peaaegu tunni, sel jal on tal vapustavalт hea diktsioon, ta räägib nii, et võimatu on teleri eest lahkuda kogu saete vältel. Samas ei ole V. Pandi jutt enesekeskne, vaid süärane, kus ta ei kutsu mitte teda kuulama, uskuma nimelt teda, vaid ta esitab omapoolse faktide konstruktsiooni, asjade käigu, peaaegu üksköikne kuulaja veenmise suhtes. Ta ei esita, ei näita, uga justkui osaleb ise neis sündmustes" /52, lk. 20, 25/. Selles aga oлиgi tema veenmisjöud.

"Saadet iseloomustavad kujukalt mõned faktid:

- Saade "Täna 25 aastat tagasi" kestis 4 aastat, 3 kuud, 2 päeva;
- Kokku anti eetrisse 313 saadet, lisaks 2 saadet Kesktellevisionis;
- Ühe saate keskmise pikkus oli 40 min., kokku 210 tundi;
- Esimene saade toimus 30.V.1966. a.;

- Esimene esineja oli V. Adams;
- Esinejate Üldarv 300-350, in., kes kokku astusid üles 1100-1200 korda;
- 9/10 saateid läks eetrisse otse;
- 18. aprillist 1970. a. anti pausipäevadeta eetrisse 25 saadet järgust;
- Sarja vaatejate koguhulk oli Festis umbes 100-120 milj. inimest, kaks saadet Keskkonnamajas lissasid veel 80 miljonit;
- Kokku on vaatejatele pakutud umbes 5000 masinakirjalehe-külge sõnu ja üle 900 foto ja filmifragmenti. /2%.

Sarja viimane saade toimus 3. IX 1970. a., saatebrigaad koosnes järgmistesest inimestest; Autor ja saatejuht - V. Pant, toimetaja - A. Tiisvili, Pežissöör - R. Üüs, assistentid A. Lõmmik, abid - K. Juhvelt, T. Iaur, S. Toome, Filmioperaator - H. Vahi /6/.

Teada saatesarja on peetud üheks ünnestunumaks Eesti Televisiooni ajaloos üldse. Seda nii mõnedestki aspektidest lähtudes:

- söjaalase informatsiooni rikastamine;
- lai auditoorium;
- esitatava materjali konkreetsus;
- saate vorm ja kujundus;
- V. Pandi esinemiskultuur: /7; 14/.

Saute tähendust iseloomustab ka T. Trikkel: "Mammut" asendas neil aastail Nõukogude Liidus veel väga palju ja eesti keeles hoopiski kättesaadatut söjamemuaarkirjandust. Pandiliku kirega otsitud faktid, dokumentaalkaadrid, lahingu-

gutes osalenud kasvasid saatesarja looja käes söjaloost suuremaks. Sellest sai suure maa ja tema rahvaste kangelasliku võitluse inimlik kajastus" /43/.

Kõigi televaatajate ja saate tegijate sooviks oli, et kunagi ilmuks saate materjalide põhjal raamat. Ometi on see soov aastate jooksul jäinud teostumata. Ilmselt oleks ainus võimalik raamatu kokkuseadja olnud V. Pant ise, ilme temata on selles raske orienteeruda. On olnud ka arvamus, et trükitöös see materjal ei kanna, ei oma sellist väärtust, mille andsid talle V. Pandi isiksus, ilme ja hääl. Ometi on ka selle raamatuta vaieldamatu söjasarja "Täna 25 aastat tagasi" väärtus ja fenomenaalsus.

3.2. Valdo Pandi teisi telesaateid

Tihti on imestatud, kuidas jätkus V. Pandil jöudu oma mammutsarje körval veel palju muudki teha, mis on tasemelt ei jäinud sellele alla.

Saadete temaatika oli väga lai ja neist ühe kohta ei oskagi öelda, mille alla see võiks kuuluda. See on "Reptaaž mitte millestki". Sari sai alguse 1965. aastal ja selle eesmärgiks oli huvitavate faktide teatamine. Peale selle oli see ka väga hea kool reporterile, aga vaatajat köitis muu - ootamatu reaktsioon intervjueritavalta, kohtumine eluga. Tegelikult oli see ettevalmistatud kommentaar, aktiiviseeritud kaasvestleja kohalolekuga, kes juhuslikult on

kaamera vaatevälja ilmunud /50, lk. 156, 158/.

Saade pidi möjuma täiesti improviseerituna, ilma lavalustusliku momendita ja ilma aimatava ettevalmistuseta.

V. Pant on sellest kirjutanud järgmisi: "Kui ma küsin vestluskaaslaselt, kas talle meeldib tänane ilm ja tema ütleb "meeldib" või "ei, ei meeldi", rehuldavad mind mölemad vestused, sest mul on vestluse arendus möeldud ette mölemal juhul (või kommentaar igale vastusele). Teiste sönadega, kuigi vestluskaaslast seateks ette valmisteda pole vaja, ajakirjanik ise on kohustatud valmistuma" /50, lk. 159/.

Sageli viis taoline improvisatsioon ka köikuvalle piinasele. Ilmselt ega oli just see aspekt möjuteguriks, mis saate pönevaks tegi - see igavene etteaimamatus. Vaatajal jäi mulje, et isegi reporter ei tea, mis edasi sündib, kuhu jutt käändub või tegevus liigub. Närviködi jätkus ekraani mölemale poolele.

Ometi olid köigel kindlad reeglid. Valdo Pant: "Betris vestlust juhtides peab pidevalt tundma piiri. Üks liigune samm - ja te osutute väljapoole kunsti või viisakat käitumist. Kuid samal ajal seisneb huvitav just nimelt siin - piiril" /50, lk. 160/.

Samalaadne reportaažide sari käis eetris ka 1967. a., ent siis juba kindlal teemal ja kindle suunitlusega.

"Reportaaž revolutsioonist" oli sari, kus käidi mõõda revolutsiooni redu ja sündmusi; minevikust manati silme ette töetruup pilt, olles ise olevikus. Et see soov oli V. Pandil ammu olnud, annavad tunnistust te sönad: "Ma tahsin ammu leida sellist punkti, mis asetseks määramatu

piiril tänase ja eelse vahel... Je ükskord me leidsime selle teleseriast, mis oli pühendatud V. I. Leninile" /50, lk. 146/.

Saate omapäräks oli see, et ei kasutatud vanu arhiivilinte ega fotosid, kuigi algul selline kiusatus oli. Otsustati lihtsalt käia läbi samade paikade, astude samadel treppidel, kus liikus Lenin. Kavatseti ainult nö. vaadata ringi, ja, kui tuleb vajadus, siis võrrelda ning võrdluse kriteeriumiks võtta köige vanem ja kindlam - inimene /50, lk. 147/.

V. Pandi saadete omapäräks oligi see, et köikjal ja igal teemal andis ta teevet inimesest lühitudes, vaadeldes inimese vajadusi, arvestades erinevaid inimesi. Nii tegi ta saateid väga erinevatele auditooriumitele.

Saade "Loojakul" oli mõeldud talupidajale, "Five o'clock" aga linnaintelligentsile. Ja kuigi ka talumeeste saadet vaatasid linnamehed ja vastupidi (kuna need olid V. Pandi saated), tundis otsene addresaat, et saade on nimelt temale mõeldud.

Kasmas tegi V. Pant saateid nö. köigile. Näiteks "Tund saunas" rääkis muu hulgas ka looduskaitsest, rändamisest, etnografiast/50, lk. 162-163/, "Televisiit" tutvustas veelgi lühemalt tuntud inimesi ja "Jupiter" tundmetuid filme.

Sari "Olympiamängud" (14 saadet) sisaldas spordimängude ajalugu antiikajast tänapäevani ja oli kogu-pere-sarve/30/.

Müslumängupisik aga ei lesknud V. Panti samuti lahti. Saated "Kaepurivisa" ja "Üks viie vastu" olid erinevad nii temaatikalt, kui teostuselt, ometi pekkusid nad suurt

kaaseelemisrõõmu nii mängureile kui vaatajale.

70.-ndail aastail jätkas Pant veel mitmeidki söjasaatuid, mis, ühed pikemalt, teised lühemat aega teleekraanil püsisisid. Need olid "Vas mäletad...", "Tüne 35 aastat tagasi", "Hispaania - inkvisitsioonist internatsionalismini" ja muud saated. Samuti ei mindud V. Pandist kunagi mööda suurte reportaažide ja paraadide aega. Alates 1950. aastast repor- teeris ta kuut Uldleulupidu - ta oli selle ala tunnustatud meister.

Kõiki saatuid pole ajakirjandus loomulikult jõudnud mainida, ja ega jõuakski neid siinkohal tutvustada.

Kahjuks jäid aga paljud plaanid vaid plaanideks - V. Pant ei jõudnud teha saatuid lastele, jätkata ajalooekskursse ja mõlumänguseateid. Ta oli ekraani kaudu endast köik kodudesse, inimestele jaganud ja nii jäi ilma temata vaesemaks nii telemaja kui -ekraan. Viimast korda oli V. Pant eetris 18. juulil 1976.a.

V. Pant püüdis ikka teha oma saatuid põhimõttel, et need oleksid köige telepärasemad, st. sellised, mida kirutakse selle eest, et see neetud saade paneb vaataja nii kindlalt teleri ette istuma, aga köögis keeb samal ajal supp üle. See põhimõte kentis tema saadete puhul täielikult.

4. VALDO PANT PUBLITSISTINA

Lisaks reporteri- ja kommentaatoritööle on V. Pant avaldanud oma mõtteid ja proovinud sulge ka ajalehtede-ajakirjade veergudel. Ta on kirjutanud oma tööst, tutvustanud saateid, kirjeldanud kohtumisi mitmete huvitavate inimestega, osalenud publitsistikavõistlusel "Bellaad-75" ja kirjutanud ikka ja jõlle sõjasündmustest, sealjuures väga põnevalt ja köitvalt, paremini kui paljud sõjakirjanikud. Lisaks muule pärineb tema sulest ka südamlik ja ülevaatlik tekst fotoalbumis "Laulusajand 1869-1969." Allpool kõigist neist lühemalt. (Vt. tabel 4.1.)

! Järgnevates tabelites pole arvestatud intervjuusid V. Pandiga ega artikleid ajalehest "Televisioon"

Tabel 4.1.

Statistiline analüüs V. Pandi artiklitest

Teemad	Avaldatud artiklite arv/tolched
Reporteri- ja raadiotööst	7
Oma saadetest	5
Kohtumistest huvitavate in.-dega	3
Sõjast	9
"Veri ja kuld"	1/3
Muust	4

Kokku 29/3

V. Pandi artikleid on avaldatud ka teistes keeltes, samuti tõlgitud teistesse keeltesse. Selles osas paistab silma (suhtelise "vaikuse taustal") lätlaste ja leedulaste aktiivsus. (Vt. tabel 4.2.)

Tabel 4.2.

V. Pant teistes keeltes - artiklites peegeldatuna

Avaldamise koht	Avaldatud artiklite arv/tõlked		
	vene k.	läti k.	leedu k.
Eesti väljaannetes	/1		
Üleliidulistes väljaannetes	4		
Läti väljaannetes		/1	
Leedu väljaannetes			1/1
			Kokku 5/3

V. Pandi publitsistiloomingus võib eristada ka tihedamaid avaldamisperioode, kuigi seda ei saa otsestelt seostada V. Pandi loomejouga, oma rolli mängib siin ka meie trükipoliitika. (Vt. tabel 4.3.).

Tabel 4.3.

V. Pandi intensiivsemad avaldamisaastad

Avaldatud artiklite arv	Aastad
6	1969, 1975
5	1960
4	1965
3	1971, 1972
2	1961, 1963, 1970, 1973, 1978
1	1957, 1959, 1963, 1964, 1966, 1967, 1968, 1974, 1976, 1977, 1979, 1981.
Kokku 21 art.	23 aastal

4.1. Reporteritööst ja oma saadetest

Vesti Raadio tööst on V. Pant nii mitmelgi korral kirjutanud. 1964. aastal - raadioaastal pidas ta vajalikuks pidulike sõnade vahel e rääkida radiotöö raskustest, saadete tegemisel kerkivatest probleemidest ja takistustest. V. Pandil on etteheiteid ka raadioajakirjanikele, eriti aga nende keelekultuurile.

Valdo Pant meenutab kordaläinud radioülekandeid ja

kritiseerib puudujääkide põhjusi. Ta leiab, et mõned raadio-
saated on kaotamas oma nn. raadiopärasust.

Seoses raadiotehnika täiustumisega on raadioajakirjanikel rohkem võimalusi oma tööd selle arvel kergendada ja saatteid huvitavamateks ja mitmekesisemateks muuta. Ka selles osas on V. Pandil nii mõndagi õelda. Tihti kasutab ta oma artiklites raadiotöö kohta sellist vormi, kus autoritekst vaheldub kirjeldatavate sündmustega reporteritööst. Tema arvates on see üks paremaid moodusi tuua kuulaja-vaataja ka trükisõna vahendusel raadicle ning telerile lähemale.

Ta kirjutab nii: "Kaasaegses radios ja televisioonis põimuvad nii paljud auvõrased näitused tehnikast, kunstist ja psühholoogiast poliitikani, et juba nende üleslugemisega võiks täita poole raadiopäevaõhtust. Seepärast piirdume killukestega." /16, lk. 18/.

V. Pandi arvamus oli, et kiirus on ajakirjanikutöö kunningas, aga ka kiristunael. Seoses kiirustamisega on ta mee-nutanud nii mõndagi naljekat juhtumit. Ajakirjanik ise olevat aga nagu veerev kivi, kes on kord siin, kord seal: maa-ilma erinevais paigus, ja huvitavaid juhtumeid tulevat ette nii kodumaal, kui ka kaugemal; nii tavaises keskkonnas, kui eksootilistes paikades. Seepärast "... hoobeldes mõnikord, nii ütlemegi, et Eesti Raadio mikrofonid on töötanud kõigil liiklusvahendeil peale raketi ja ratsahobuse" / 16, lk. 19/.

Romantikast rääkides võib meenutada nii süstaretki Eesti jógedel või lounamaa öid, ent romantiline võib olla ka üks hetk stuudios mitme rutiinitunni vahel. Seda võib

kirjeldada ka nii: "Tósi, on küll romantiline, kui avad kell 3-4 öösel akna ja vaatasd välja. Tähed. Vaikus. Üksikud tuled. Romantika! Kuid hommikuks olgu monteeritud lóuan ni ulatuv lindivirn móttlevahetusega "Mis on romantika?"!" / 17, lk.17 /.

Trükisóna vahendusel on V. Pant tutvustanud ka uusi saateid, milles ta ise on osaline olnud. Näiteks saatest "Naapurivisa Helsingi - Tallinn" – rahvusvahelisest viktoriinist Eesti TV ja Soome TV koostööna. Artiklis tutvustab ta saate saamislugu, kontaktide sisseseadmist ja annab ülevaate saatest kuni selle lópuni. Ära on toodud ka osalised ja mängude seisud / 31 /.

Samuti tutvustab V. Pant kóigile vanustele móeldud spordissaadet, sarja "Olümpiamängud", oma "televisioonimammutit", sójasarja "Täna 25 aastat tagasi", mille lóppedes toob ta mitmeid andmeid saate mahust, esinejate hulgast, tekstide ja piltide-kaadrite arvust jne.

4.2. Kohtumistest huvitavate inimestega

Et saateid huvitavamateks muuta, pole ükski vaev liigne. "Lisaks reporteri pingutustele muudavad raadio- ja teletöö tööliselt huvitavateks vestluskaaslased," on V. Pant öelnud. Ta meenutabki ezedamaid kohtumisi oma elus – K. Tambergi, Ol Tammjärve, A. Randviiru, M. Lüdigi ja paljuude teistega / 19 /.

Üheks eredamaks kujunes kohtumine skulptor Vutšetitsi-

ga, viie Stalini preemis laureaadiga tema 50.-ndale sünnipäevale pühendatud näitusel Leningradis. V. Pant jagab luigejaga vaimustust kunstniku võimest luua lihtsast ja siitalt ning sealjuures väga mõjuvalt. Artikkel annab lühiülevaate ka skulptori enda sõjateest, tema tuntumatest skulptuuridest ja kunstniku loomeplaanidest.

Kohtumiselt NCV Liidu marssali G. Žukoviga annab Pant muu hulgas ka rea teda iseloomustavaid omadusi ning seostab neid seikadega marssali sõjateel. Suurt väejuhti iseloomustab:

- elujoud, visadus, tahtejoud, sihikindlus, eneseohverdus, väärlikus jne. ning ka inimlikkus ja huumorimeel / 18 /. Koiki neid omadusi oskab V. Pant Žukovi sõjateel tähele panna.

4.3. Sõjateemast, sealhulgas olukirjeldusest "Veri ja kuld"

See teema on olnud V. Pandi lemmikuks nii raadios, televisioonis, kui ka trükisõnas. Sel südamelühedasel teemal on tal tuua ikka uusi ja uusi, lõputuid fakte ja sündmusi. Iga kirjutis on värske ja nauditav, vastamata koledustele, mida need kirjeldavad. Alati seostab ta toonaseid sündmusi tänapäevaga, tänaste muutunud paikade ja inimestega. Küllap seepärast ongi suur osa sõjajutustest ilmunud "Nooruses"

ja igaaastastes "Kalendrites".

Nende kirjutiste keskmes ei ole aga sõda ja lahingud ise, vaid need on taustaks inimeste käitumisele ja olemusele.

Väga huvitavalt vaheldub V. Pandi autoritekst sõjameeste endi jutustustega. Autor on eraldi kirjutisi pühendanud ka otsestele sõjasündmustele - 1. sõjapäev, Stalingradi lahing, Berliini kapitulatsioon jt. Kirjeldused on väga värvid, ka kuupäevade kaupa on antud ülevaateid tähtsametest sündmustest. Briti nauditaved on Pandi dialoogivormis kirjutatud seigad vägede ülemjuhatustes või luurekeskustes vastaste mõlemal poolel. Võrreldakse nii Venemaa kui Saksa maad ühel ja samal minutil - andes aimu nende dokumentaalset tõelisusest.

Üheks suuremeks ja huvitavamaks sõjaaineliseks kirjutiseks on olukirjeldus "Veri ja kuld", mille V. Pant esitas Eesti, Läti, Leedu ja Valgevene noorsooajakirjade publitsistikavõistlusele "Bellaad - 75".

Tulemused olid järgmised:

"Peauhind - A. Remeskis (Leedu), "Oh mis kaunis kevad",

I preemia - V. Pant (Eesti), "Veri ja kuld",

- A. Maldis (Valgevene), "Kolm Ostrovitsist" / 9 /.

Olukirjeldus "Veri ja kuld" koosneb fragmentidest sõjaelsest perioodist ja sõja ajast. Väga elavalt on autor jällegi kirjeldanud mitmeid episode, võrrelnud endist ja tänapäeva Berliini, Saksa väejuhatuse plaane Moskva ja Leningradi suhtes ning Nõukogude Ülemjuhatuse plaane Berliini suhtes jm.

Tundub, et V. Pant on üks parimaid sõnameistreid, kes on sõjakoleduste taustal õhutanud nõukogude patriotismi ja

inimeste armastust paljukannstanud kodumaa vastu. Ta kirjutab: "Moskvas Kremlis müüri Häres kerkib igavese tule tungal kuldse kangelastähe südamikust. Värelev leek, Kirgas nagu inimese elu. Voimas nagu elu. Kuid ka õrn nagu haavatu sozin, habres nagu eluloim. Kui palju kordi jäi järele vaid soe tulipunane laik säraval lumel ja pikk mõlik veikus..." /33, lk. 17/.

Kunagi ei unusta V. Pant oma sójakirjutistesse sisse poimimata sündmusi Eesti sódurite ja laskurkorpuse sójateedest, Eesti väejuhtide ja lihtsódurite läbielamus. Ta kirjeldab seiku Saksa armee poolel sódinud eestlastega, ta näeb sündmusi läbi sójameeste silmade.

4.4. Muudest valdkondadest

Igal teemal oskas V. Pant tungida lugeja südameni, näidata sündmuste erinevaid tahku ja lasta paista ka üuel valgusel ammu "selgeksräägitud" nähtustele või sündmustele.

Fotoalbumi "Laulusajand 1869-1969" kodused ja armsad pildid ning illustratsioonid muudab V. Pandi tekst veel südamelähedasemateks. Ammustest teadmistest saab uus töde, kui loed: "Kõigepealt laulsid nemad, meie metsad jammeri. Midagi tuulemännist ja rannakivist on ka meis endis. Kuid on ka midagi sellist, millest juba igivanadel aegadel kusagil Vooremaa ja Saadjärve muinasjutumail sündisid Koit ja Hämarik ning paljud teised lood.

Siis laulis Vanemuine.

Eesti mütolöögias puudub sójajumal, on ega tore habemik, laulutaat Vanemuine, kelle kandlehäääl ja laululugu panid óitsema lilled, mühisema leaned ja laulma linnud.

Siis laulis ema hälliveeres. Vokk vurises, tares värelles tuluke ja akna taga hiilis öö.

Kõik algas siit. Elu vankumatu seaduse järgi lahkusid ühed kätkist ja teised vokipingilt selle ääres. Hällilaul jäi. Koos emapiimaga anti pólvest pólve edasi ka kiindumus laulu" / 20, lk. 6 /.

Aastatega, juba staazika ja kogemustega ajakirjanikuna omandavad V. Pandi sónad üha suurema tähenduse, nende sõrale lisandub sügavus ja mójujóud. Just seepärast olid raadio-kaulajaile nii armsad ja hingeminevad tema uussaastamotisk-lused raedios, ning ka ajalehes, kus ta 1975. aasta hakul unistab Ülemaailmest rahupäevast, mil "... lärm oleks keelatud, püev pühendataks vaikusele, kodule, loodusele, ene-sevaatlusele" / 23 /.

Küllap oskas inimene, kes oli nii palju sójest rääkinud ja kirjutanud, ning teadis väga hästi sójaajalugu, ka hinnata seda, mis nii sójapäevil kui ka tänapäeval kipub vaja-ka jääma - inimlikkust, rõómu ja turvatunnet. Seda kõike leidub ka tema enda loomingus ning võib ainult kahetseda, et V. Pant ei saanud kasutada seda ajakirjaniku vabadust, mis viimaste aastate muutused ühiskonnaelus kaasa on toonud.

5. VALDO PANT DRAMATURGINA

Aastakümneid on kurdetud meie, Eesti algupärandite nappuse üle teatris, trükis ja raadios. Pole aga tavapära-ne, et kutseline ajakirjanik, kelle tööpöld oma ametis nii-gi lai on, asub seda nappust leeendama.

Heameel on tödeda, et lisaks ajakirjanikutunnustatusele on leidnud ühe mehe draamateosedki head vastuvööttu ja kölapinda. Valdo Pant leidis endas energiat ja näitas, et tal jagub annet ka näidendite, kuuldemängude ja estraadika-vade kirjutamiseks.

Kuna V. Pandi dramaturgialoomingut seni terviklikult ja põhjalikult analüüsitud pole, siis saab anda ülevaate vaid ajakirjanduses kölapinda leidnud teostest (vt. tabel 5.1.)

Mitmed V. Pandi teosed on leidnud sooja vastuvööttu ja tekitanud laialdasi diskussioone. Tema lavateoseid on ära märgitud vabariiklike konkursidel. Ajakirjanduses on aval-datud katkendeid näidenditest, eraldi väljaannetena on il-munud näidendite- ja kuuldemänguraamat, kriitikute arvamu-si on jagunud üpris ohtralt.

Tabel 5.1.

Statistiline ülevaade retsensiconidest

Teemad	Avaldatud artiklite arv
Kuuldemängust "Mis ka"	1
Näidendist "Avarii"	14
Näidendist "Lasud tuisus"	4

5.1. Kuuldemängust "Miška"

Eesti Raadios on eetrisse jöudnud 3 V. Pandi kuuldemängu. Laiemat kõlapinde on siiski leidnud vaid "Miška", mis esietendus 1. III 1962. a.

"Miškat" on peetud küll pigem publitsistlikuks raadio-jutustuseks kui traditsiooniliseks kuuldemänguks. Võrreldes teiste autorite kuuldemängudega hakkab körva mitmekordne raamideseadmine - autori pöördumine lugejate poole, jutustaja paikus ning peategelase jutustus. L. Siimastet on häärinud raamide seadmise körval ka liigne töölikkus lõpupoole, kuigi tervikuna peab ta "Miškat" heaks kuuldemänguks /37/.

Kuuldemängu tegevus toimub Teise maailmasöja ajal. Saksa sõdur Kurt Eggert (näitleja I. Tammur) päästab ühest pölenud vene külalist poolkülmunud poisikese Miška ja viib ta salaja faksamaale. Selle teo eest tuleb tal Fraandliku kaaslase töttu palju pahandusi ja üleelamisi. Nende tekijale maksab ta hiljem kätte, ent satub rumale juhuse töttu venelaste kätte vangi. Teel vangilaagrisse kohtab ta juhulikult Miškat, ja vene sõdurid, kuuldes nende lugu, üritavad Eggertit päästa, ent on juba hilja /21/.

Järjekordselt on V. Pant söjateemat väga oskuslikult ja huvitavalt käsitlenud. Domineeriva jäälvad inimkarakterid ja nende hingelu, tavalise inimese üleelamised söjas. Saksa sõdurit ei vaadelda kui vaenlast ja märsukat, vaid kui südamega inimest, kes södib sel poolel, kus ta elab. Ootama-

tud lahendused annavad kuuldemängule nauditavust ja põnevust.

Kuuldemäng "Mis ka on ilmunud ka trükkisónas 1969. a. - esindatud 9 teise Eesti Raadios etendunud algupärandi hulgas / 21 /.

5.2. Näidenditest "Avarii" ja "Lasud tuisus"

Mitmetest V. Pandi kirjutatud näidenditest oli kõige populaarsem "Avarii" (esietendus V. Kingissepa nim. Draamateatris 7. novembril 1963. a.), veidi tagasihoidlikumalt on märgitud näidendit "Lasud tuisus" (ka "Tuisuöö"), esietendus Viljandi "Ugalas" 30. dets. 1976. a.

"Avarii" sai hästi tuntuks ja saavutas suure populaarsuse. 1962. aastal esitas autor selle näidendite võistlusele ja sai ergutuspreemia.

Kriitikute üldiste arvamuste kohaselt on näidendis palju huvitavat ja elavat, ning see vääriks edasitöötamist / 4 /.

V. Pandi debüüti peeti õnnestunuks. Rohutati ka autori enese kontakti polevkivikaevandusega ja seoses sellega head teema- ja kaevurikarakteritundmist. Positiivse tulemu-

seni on viinud ka kaevandusspetsialistidega konsulteerimine lavastuse ettevalmistuse käigus.

Väga tähtsaks on peetud lavastuses ilmnevat elutõde, suurt elulähedust, ent nenditakse, et elutõde peab saama ka kunstitoeks, muidu võib lavastus jäüda nõrgaks.

"Avariid" ja selles leiduveid põhiprobleeme iseloomustavad väga kujukalt mõned arvustuste pealkirjad:

- "Voitlus inimese pärest",
- "Peamine on elutõde",
- "Otsida, alati ja väsimatult",
- "Inimene ja aeg",
- "Inimesed ja avarii".

Nagu neist nähtub, on ka selles lavastuses tähtsamal kohal inimesed, nende tegevuse nüansid ja hingelu. Igal kriitikul on loomulikult oma arvamus - E. Link peab karaktereid (sh. V. Pedak) headeks ja huvitavateks, K. Uibo aga liiga pinnapealseteks ja visandlikeks / 51 /.

"Kolmevaatuselise näidendi tegevus toimub Lestil polevkivibasseini ühes vanemas kaevanduses 1947. ja 1954. aastal" / 25 /. Noor kaevandusspetsialist K. Pedak pannakse otse koolipingist tulnuna juhtivale tööle. Samel ajal toimub kaevanduses avarii, mille eest ka tema süüdi mõistetakse. Pärast

karistusaja lõppemist töötab ta aastaid mujal, tuleb aga hiljem endisesse kohta tagasi. Kaevanduses on palju muutunud, samuti inimestes, palju on aga samaks jäänud. Tööala-sed ja inimestevahelised konfliktid on esitatud omapärases poimingus. Näidend on julge ja ehe elu peegeldus. Inimeste lausutud sónad on töepärased. Nii ülemuse kui lihtsa töölise jutt ei riiva kórva.

Veel üks V. Pandi teoste voorusi on nendes leiduv huumor. Nauditava teksti muudab veel nauditavamaks toredad, läbi heatahtliku naeru kujutatud tegelaskujud ning nende jutt.

"Avarii" kohta on ajakirjanduses ilmunud enam retsen-sioone, kui V. Pandi teise näidendi kohta.

"Lasud tuisus" joudis lavalaudadele juba pärast auto-ri surma, seepärast on ka arvamusi selle kohta, et teos va-januks veel viimistlemist. Kahjutundega nenditakse, et au-tori ja teatri vaheline koostöö jäi pooleli.

30. dets. 1976. a. "Ugalas" esietendunud "Laske tuisus" peetakse kriminaalnäidendiks. Lavastaja oli H. Torga, kunst-nik K. Tool, osades E. Neemre, L. Vaga, R. Räni jt.

Kriitikud heidavad näidendile ette vähest pingestatust, vaataja huvi langust kohati, tegevuse mónetist loidust.

"2-vaatuselise näidendi tegevus toimub tänapäeval, mõne hilisóhtuse tunni jooksul, üksiku puhkemaja kaminasaalis ke-set metsapimedust ja tuisku" /25, lk. 79/.

Kriminaalnäidendi ülesehitus on järgmine: Välismaail-mast suletuna, on väike seltskond avastanud endi keskel toi-mepandud kuriteo, kóik osalised on kahtluslased. Asja hak-

kab uurima üks nende seast.

Näidendile "Lasud tuisus" on kriitikud osutanud tunduvalt vähem tähelepanu, seda peetakse pigem realavastuseks, kui sündmuseks teatrielus. Suuremat tähelepanu on pööratud tegevuse ülevaatele. Ilmselt on selle üheks põhjuseks ka see, et autor ei joudnud oma teost kahjuks enne lavaletoomist tihendada ja lõplikult viimistleda. Üldse on kriitikute arvamused peamiselt neutraalsed.

Kahjuks on ülejäänud V. Pandi dramaturgia alles avaldamata ja avastamata (kui mitte arvestada estraadikavu "Pauk ja pisar" ning "Kuu peale"). Ometi leidub tema teostes küllaga seda, mis särkas tema tele- ja radiosaadetes - erakordselt nauditav sónaseadmine ja jutustamisoskus, kaasahaaratavas ja nauditavus. Tema tegelaskujud on elulised ja huvitavad ka tänapäeval, nende mõtted teravmeelsed; neis on väärkust isegi aastakümneid hiljem. Ükski tegelane pole mitte eelkõige sódur, kaevur või kriminalist, vaid inimene omas ajas, oma puuduste ja voorustega, inimene, kes ei täida ainult oma ametiülesannet, vaid südamekäsk, tegutseb nii, nagu ta ise õigemaks peab, isegi siis, kui see on vastuolus tema otseste formaalsete kohustustega.

Pingelise ja probleemiderohke sündmustiku kórvale mahub ka lüürifikat ja mahedamaid toone.

Loomulikult ei pea ükski kriitik V. Pandi dramaturgiat sugugi ideaalseks ja veatuks - on tehtud mitmeidki etteheitideid, mis käivad enamuses siiski kompositsiooni ja viimistluse kohta, need pole põhimõttelist laadi. Ainult üks ar-

vustaja - T. Tšebotarevskaja, avaldades arvamust "Avari" kohta, ütleb, et see on läbinisti nõrk teos / 44 /.

Ka dramaturgina on V. Panti jäähnud teemade juurde, mida ta hästi tunneb: sóda ja inimesed sójas, pólevkivikaevandus ja kaevurid - erinevad inimesed erinevates, keerulistes situatsioonides. Hea inimesetundmine ja -tunnetamine, pingelised olukorrad ja ootamatud lahendused on tema teoste omased.

Kahjuks on paljud V. Pandi draamateosed jäähnud sahlipõhja, ometi napib ka praegu algupäranditest raadios, teatris ja mujal. Kindlasti rikastaksid nende programme ka V. Pandi teosed.

6. VALDO PANT STSENARISTINA

Mitmetes ajakirjandusväljaannetes on V. Pandi poolt kirjutatud stsenaariumite hulk antud erinevates arvudes. Löplikud andmed on loetlenud L. Lauri. V. Pant on kirjutanud stsenaariumid:

- 22-le dokumentaalfilmile;
- 3-le nukufilmile ja
- 1-le mängufilmile./5, lk. 84/.

Ajakirjanduses on neist enam tähelepanu pälvinud vaid möned - vt. tabel 6.1. - põhjalikumast arutelust ja kriitikast rääkimata; ent nende hulgas on filme, mis on tuntudhinnatud nii Eestis kui mujal, filme, mis on saanud erinevaid preemiaid ja autasusid.

Tabel 6.1.

Statistiline analüüs retsensioonidest

Teemad	Avaldatud artiklite arv
Mängufilmist	6
Dok. filmidest	7
Nukufilmidest	1
Kokku	14

6.1. Mängufilmist

Suurima tähelepanu osaliseks on seanud mängufilm "Õhtust hommikuni", mille kohta on avaldatud retsensioone ka üleliidulistes väljaannetes. Filmi režissöör-lavastajaks on I. Iaia, stsenaariumi on V. Pant kirjutanud M. Kalda samanimelise novelli järgi.

Film valmis stuudios "Tallinnfilm" 1962. aastal ning jutustab inimestest Nõukogude Eestis fašistliku okupatsiooni päevil/ 10/. Filmile heidetakse ette, et minevikku käsitletakse seal jällegi sama malli järgi, nagu taolistel teemadel puhul üldiselt kombeks, ning et codatud põüret Eesti filmikunsti arengusse see ei toonud.

Kokkuvööttes on kriitikud siiski arvamusel, et tegu on sisuka, huvitava ja kordalähinud filmiga. Kahjuks pole nad kõsitlenud niivörd filmi alustugesid kui näitlejate tööd. Isile töstetakse Viiu Härni osatäitmist, laidetakse K. Lavrovi rollilahendust.

Üleliidulises ulatuses on vastukajad ilmunud nii Moskva kui Leedu kinoajakirjades.

6.2. Dokumentaalfilmidest

1959. aastal esitas V.Pant filmistseniaariumite võistlusele oma töö - Stsenaariumi dokumentaalfilmile "Kullasoon", mis pälvis 3. auhinna (1.,2. auhinnad jääid välja andmate) /3/.

Film jutustab elutruult Kiviöli kaevurite elust aastail 1928-1938. Filmi positiivseteks külgudeks on peetud head olustikku sisseelamisvöimet, teavat detailiseeringu, oskust luua huvitavaid inimkujusid. Puuduseks on peetud stsenaariumi liigset piikkust ja kohatist venivust, ent siiski oli "Kullasoon" stsenaariumivõistluse tugevaim töö /8/.

Dokumentaalfilm "Pööripäev" heidab pilgu noorte suvepäevadele Eestis. See on filosoofiline mötisklus pööripäevalist inimese elus. Film esilinastus Intervision'i kaudu, hiljem on seda hinnatud Eesti NSV Ajakirjanike Liidu püsemäaga.

Stsenaariumi suureks vooruseks on peetud selles leiduvat huumorit, samuti mötterikkust, köitvust ja poeetiliust; puudusteks aga seda, et mõned mötted jäävat liiga sügavale peidetuiks /3/.

"Pööripäeva" on peetud ka mõnes mõttes eksperimentaaliseks - taolise teema omapärase käsitluse töttu. See on huvitav ja möttlemapanev teos, kus suur osa õnnestumisel on olnud ka heal stsenaariumil.

Koostöös teiste autoritega (Ü. Tambek, T. Elmanovitš, V. Ruškis ja R. Titov) on V. Pandil valminud stsenaarium filmile "Livid ja leib" (Pež. S. Žkolnikov, "Tallinnfilm", 1965. a.). Ajakirjanduses on filmile antud lühike hinnang - selle dokumentaaljutustuse suureks võiduks on tema lihtsus / 11 %.

Dokumentaalfilm "Eestimaa" (Pež. V. Aruoja) loodi 1969. a. Keskkonnamuuseumi tellimusel serja "NSV Liidu rahvaste atlas" tarvis ning film saavutas üleliidulise tunnustuse ning eripreemia / 52, lk. 18 %.

Filmis osaleb ka V. Pant ise - autor-kommenteatorina. Ta tutvustab Eesti NSV sümboolikat, sidemeid teiste Nõukogude Liidu rahvaste ja muude maailmamaailma paikadega. Filmis antakse ülevaade Eesti geografiast ning erinevate paikade, keele, kommete iseärasustest. Objektivili on võetud ka eestlane ise, tema keskmised parameetrid, kombed ja iseloom.

Kõrvuti huviteva materjaliga teeb filmi eriti nauditavaks autori esituslaad ja esitaja serm. Felle kohta on märgitud: "V! Pant loetleb fakte mänglevalt, poolnaljatades, sundimatu kergusega, mis on omane põhjaraahvaste keelele / 52, lk. 21 %.

Iga uus tundmine Eestimaa kohta on esitatud omapäraselt. Näiteks loetleb V. Pant mööduvaid inimesi: Üks, kaks, kolm... ja lisab veidi aja pärast, et meid, eestlasti on kokku vaid üks miljon. Küsimusele "Mis on eestlase seni suurim saavutus?" vastab ta ise: "Laulupidude 100-aas-

tane traditsioon pole siiski köige suurem saavutus. Pigem see, et me üldse veel eksisteerime sellel küllaltki tuulisel rannikul" /52, lk. 21/.

Üldse annab film "Eestimaa" ülevaate nii Eestist kui selle elanikest, aga ka ühest inimesest nende hulgast - V. Pandist endast.

Kahjuks pole ülejäänud autorid V. Pandi stsenariumitega dokumentaalfilmide vastu suuremat huvi üles näidanud. Mainitud on veel järgmisi filmipealkirju:

- "Ilu meie ümber";
- "Reportaaž revolutsionist";
- "Päev keemiata";
- "Laulab RAM-I";
- "Kajakad rahumere kohal";
- Must habe tahab teada";
- "Vöidu hind". /45/.

6.3. Nukufilmidest

V. Pandi sooviks oli luua ka midagi lastele. Ja kuigi Eesti Televisioonis ta ei jöudnud seda teha, on ta filmialal olnud jöudsam - ta on 3 nukufilmi stsenariumi autor.

Filmid "Hiirejaht" (1966) ja "Kurepoeg" (1967) on leidnud kahjuks faid ühekordset äramainimist /12, lk. 263/.

Lähemalt on tutvustatud nukufilmi "Ott kosmoses" (Rež.

E. Tuganov). H. Väli teeb arvustajana etteheiteid mitte niivörd filmi sisule, kuivörd selle filmilisele lahendusele /47/.

1978. a. ilmus V. Pandi stsenaariumi põhjal eraldi lasteraamat "Ott kosmoses", mille jutustas Ümber E. Niit / 26 /.

Üldiselt on ju teada, et meie lastefilmidele pööztatakse vähe tähelepanu; ka "Ott kosmoses" jt. V. Pandi nukufilmid pole selles suhtes erandiks. Nagu retsensioonide põhjal selgus, ei ole nende sisuks mitte niivörd stsenaariumite käsitlused, kui sisu ümberjutustus või rollilahenduste arutleu. Seepärast jäääb üle vaid oletada, et head filmide aluseks on olnud ka head stsenaariumid.

KOKKUVÖTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli ülevaate andmine ajakirjanik V. Pandi mitmekülgsest tegevusest aastail 1948-1976, kirjandusnimestiku koostamine tema töödest ning tema kohta avaldatud kirjandusest.

Uurimistulemuste põhjal võib väita, et kahjuks on väga paljud Pandi tähelepanuväärsed saavutused ajakirjanduses puudulikult kajastatud või ei ole üldse mitte. Artiklitega tutvumine näitas ka, et "Artiklite ja Retsensioonide Kroonikas" peegeldatud kirjete hulk pole samuti täielik.

Antud teemat uuxides ilmmesid väga huvitavad seigad V. Pandist enesest ja tema loomingust. Võib väita, et ilmselt ei ole Eestis siiani nii mitmekülgset ja viljakat ajakirjanikku, keda tuntaks ka Üleliidulises ulatuses tema loomingu erinevate tahkude põhjal.

V. Pandi looming on jäänud eredalt püsima inimeste mälestusse. Teda ja tema saateid meenutatakse siiani.

Võib vaid kahetseda, et Eesti Televisioon ise on V. Pandi loomingle nii vähest tähelepanu pöörانud - dokumentaalfilme pole praktiliselt nähagi.

Ónneks on mõned tema kolleegid aga seda veidi enam teinud. I. Trikkel ja L. Lauri on kirjutanud V. Pandist mõned artiklid, oma uurimustes toetunud tema töödele ja arvamustele.

Terminit "pandilik" kasutatakse veel siiani mitme saate või teemakäsitleuse puhul. V. Panti võib pidada ka üheks oma-

nõolise maks sõjateema käsitlejaks.

Kogu tema looming on seda väär, et see leiaks edasist uurimist, ja mitte ainult publikatsioonide põhjal, vaid toetudes nii arhiivimaterjalidele kui ka mälestustele; ning ka Pandi sahlisse jäänud töödele.

Käesolevasse töösse kogutud materjalid võiksid olla täienduseks eelnenud, ja hakatuseks tulevastele uurimustele Valdo Pandist.

Edaspidi vajaks väljaselgitamist V. Pandi tele- ja raadiosaadete edastamine teiste Nõukogude Liidu saatejamaade kaudu.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Anupöld, E. Vöidujooks ajaga: /Mälestuseks/ // Sirp ja Vasar. - 1976. - 6. aug.

2. Eesti NSV Ülemnöukogu Presiidiumi seadlus (30. X 1965. a.) vabariigi töötajate autasustamise kohta Eesti NSV Ülemnöukogu Presiidiumi aukirjaga... Pant, Valdo Voldemari p. - Riikliku Raadio ja Televisiooni Komitee kommentaator// ENSV Ülemnöukogu Teataja. -1965. - Nr. 44. - lk. 1122.

3. Filmitsensaariumide võistluse tulemused: / 3. auhind V. Pandile filmitsen. "Kullasoon" eest/ //Sirp ja Vasar. - 1959. - 18. dets.

4. Ird, K. Miks nii vähe söelale jäi? Möeldes lõppnenud näidenditevõistlusele:/ Ka V. Pandi ergutusauhinna saanud näidendist "Avarii" / //Rahva Hääl. - 1962. - 9. dets.

5. Lauri, L. Valdo Pant. - Rmt.: Kirjanduse jaosmaa'76. - Tln., 1978, lk. 82-84., ill.

6. Lauri, L. Valdo Pant ja tema "Täna 25 aastat tagasi": /Tele- ja raadioajakirjanikust: 1928-1976: Mötteaval-dused; Telesaatesarja tekste; Koost. L. Lauri; Eess. A. Tiisväli/ // Edasi, - 1988. - 4-8, 11, 13-15, 17. mai. - Aut. B. Viiding, A.Tiisväli, R. Varrak jt.

7. Iessel, H. Saatesarjast "Täna 25 aastat tagasi": /Reservpolkovniku mötteid saatesarja lõppemise puhul/ //Öhtuleht. - 1970. - 19. okt.

8. Liives, A. Terad ja kölked: / Filmitsenaariumide võistluse tulemustest. Ku filmitsenaariumist "Kullasoon"/ // Ühtuleht. - 1959. - 10. dets.
9. Lindström, V., Lember, M. Bellaad - 75 // Noorus. - 1975. - Nr. 5. - lk. 20-21.
10. Iott, J. Ehest kinoseansist: /Kinonovell "Öhtust hommikuni" M. Kalda samenim. jutustuse järgi. Stsen. aut. V. Pant; Pež. L. Iaius/ // Sirp ja Vasar. - 1962. - 21. dets.
11. Murdvee, E. Kivid ja leib: / Dok. film, stsen. autoriid: V. Pant, C. Tambek, T. Ilmanovits, V. Puškis ja F. Titov; Pež. S. Žolnikov; "Tallinnfilm"/ // Noorte Häääl. - 1965. - 15. juuli; Edasi. - 1965. - 28. juuli.
12. Neithal, M. Pant, Valdo. - Emt.: Eesti kirjanduse biograafiline leksikon. - Tln. - 1975., lk. 263.
13. Ots, K. Tass kohvi Valdo Pendiga: /Eesti Televisiooni kommentaatori kohtumiselt Tartu söjaveteranidega/ // Edasi. - 1969. - 17. juuli.
14. Palamets, H. Täna 25 aastat tagasi. 30.V 1966. - 3. IX 1970.// Edasi. - 1970. - 5. sept.
15. Pant, V. Eesti Raadio dokumentaalsete elavssadete žanriskaala 1965: /Toim. märkustega/. - Emt.: Fakt, sõna, pilt. - Tln., 1981., lk. 76-83.
16. Pant, V. Retrikilde I // Pilt ja sõna. - 1965. - Nr. 5. - lk. 18-19.
17. Pant, V. Retrikilde II // Pilt ja sõna. - 1965. - Nr. 6. - lk. 16-17.
18. Pant, V. Georgi Žukov: / Nõukogude Liidu Marssal/ // Noorus, - 1971. - Nr. 4. - lk. 5-6.

19. Pant, V. Kohtumised mikrofoni ees: / Raadiopäevaks/ // Sirp ja Vasar. - 1959. - 8. mai.
20. Pant, V. Laulusajand 1869-1969 : / Fotoalbum. Koost. A. Tamarkin; Tekst V. Pant; Kujund. A. Mesiküpp/ . - Tln.: Eesti Raamat. - 1969. - 112 lk., ill.
21. Pant, V. Mis ka. - Pmt.: Pilk nähtematusse. Valimik kuuldemängu. - Tln. : Eesti Raamat., 1969, lk. 245-286.
22. Pant, V. Möni sõna reportaažist raadios // Koguteos : Abiks kirjasaatjale. - Tln. , 1961, lk. 41-43.
23. Pant, V. Neljasilmajuttu: /Uusaastamötteid/ // Noorte Hääl. - 1975. - 1. jaan.
24. Pant, V. Nöuandeid tulevastele teleajakirjanikele// Kogumik:Sissejuhatus teležurnalistikasse. - Trt.: 1978, lk. 90.
25. Pant, V. NHidendid: / Koost. T. Soo. - Tln.: Eesti Raamat., 1978.- 151 lk.
26. Pant, V. Ott kosmoses: / Muinasjutt eelkooliealistele; Ümber jutustanud L. Niit/ . - Tln.: Perioodika., 1979. - 20 lk. - ill.
27. Pant, V. Reporteri pilguga: /Eesti Raadio tööst/ // Sirp ja Vasar. - 1957. - 4. mai.
28. Pant, V. Lanriskaulast saateskaalani, definitsioonist reportaažini: / Õttekanne I raadio- ja televisioonialasel teoreetilisel konverentsil. Tallinn. 1964. Lühenudatud/ // Koguteos: Fakt, sõna, pilt. - Trt., 1965, lk. 88-107.
29. Pant, V. Televisioonimuumut ristlöikes. Saatesarja "Täna 25 aastat tagasi" lõppemise puhul. / Sirp ja Vasar. - 1970. - 11. sept.

30. Pant, V. TV koostöösari "Olümpiamängud" : / Uuest spordisaatesarjast Eesti Televisiconis/ // Kehakultuur. - 1972. - Nr. 3. - lk. 83-84.

31. Pant, V. TV - Naapurivisa Helsingi - Tallinn: / Rahvusvahelisest viktoriinist/ // Kodumaa. - 1966. - 28. sent.

32. Pant, V. Töna 25 aastat tagasi: / ETV saatesarja ettevalmistamisest. Jutuajamine rep. V. Pandige/ // Kodumaa. - 1967. - 15. veebr.

33. Pant, V. Veri ja kuld. "Hellead - 75" esimese euhinna töö: / Olukirjeldus. 30 aastat võidust fašistliku Saksamaa üle/ // Noorus. - 1975. - Nr. 5. - lk. 13-18.

34. Paul, I. Mäirkimisvääärne võit telerindel // Rahva Hääl. - 1970. - 4. sept.

35. Piip, L. Valdo Pant sellisena, nagu teda mäletan: Telesajakirjanik 1978-1976/ // Sirp ja Vasar. - 1982. - 23. juuli.

36. Rauniste, H. Inimesene inimestele // Kommunismiehitaja. - 1988. - 23. jaan.

37. Siimaste, I. Kaks algupärrandit raadioteatris: / V. Pandi "Miška" / // Õhtuleht. - 1962. - 21. märts.

38. Tamberg, K. It vaatajani jõuaks ka möte: / Dok. filmidest "Põõripäev"-sitsen. V. Pant ja "Bommikumötted"-sitsen. C. Kool/ // Rahva Hääl. - 1965. - 20. mai.

39. Tiisvälli, H. Möningaid televisiooniintervjuu probleeme//. - Pmt: Fakt, sõnape pilt. - Trt., 1970, lk. 141.

40. Trikkel, I. Ajapeeglist// Sirp ja Vasar. - 1979. - 5. mai.

41. Trikkel, I. Haadiokommunikatsiooni spetsiifika, väljendusvahendid ja žanrid :/ Oppevahend žurnalistika eriharu üliopilastele. - Ülapealk.:Tartu Riiklik Ülikool. Eesti keele kateeder/. - Trt., 1969. /V. Pandist lk. 4, 106, 107, 128, 129, 133, 134, 136, 139, 141/.
42. Trikkel, I. Ringhäälping eile ja täna. - Tln., Valgus., 1977. - 208 lk. /V. Pandist lk. 92, 93, 95, 96, 108, 111, 114, 120, 138, kleebis./.
43. Trikkel, I. Valdo Pandi müüt // Noorte Hääl. - 1988. - 21. jaan.
44. Tšebotarevskaja, T. Otsida alati ja väsimatult: / Ka näidendist "Avarii"/ // Sirp ja Vasar. - 1964. - 30. okt.
45. Valdo Pandi filmide öhtu: / Juhib H. Kesmaa/ // Televisioon. - 1988. - Nr. 4. - 18-24. jaan.
46. Valdo Pant 60: /Kirjutavad: L. Piip, E. Haasmaa, E. Hion, U. Maasikas, L. Lauri, M. Talvik/ // Televisioon. - 1988. - Nr. 4. - 18-24. jaan.
47. Väli, H. On jötud täismeheikka: / Nukufilm "Ott kosmoses" ; Stsen. aut. V. Pant; Rež. E. Tuganov/ // Sirp ja Vasar. - 1962. - 12. jaan.
48. Välja, M. KÜünlaleel tuules // Töörahva Lipp. - 1988. - 30. jaan.
49. Муратов С. Многосерийные телезнакомства. Актер, персонаж, зритель: проблемы драматургии голубого экрана: /Также о рубрике "Сегодня 25 лет назад" , Созд. В. Пант/ //Литературная газета.- 1974.- 29 мая.

50. Муратов С., Фере Г. Люди, которые входят без стука: /0 дикторах телевидения/. - М.: Искусство., 1971.- 168 с.
В содерj.: Причащение к эфиру: В. Пант., с. 14-15.- Рассказывает В. Пант., с. 135-166.

51. Уйбо, К. Человек и время //Советская Эстония.-
1963. - II дек.

52. Эльманович Т. Образ факта.- М.: Искусство., 1975.-
152 с.

KIRJANDUSNIMESTIK

A. VALDO PANDI TÖÖD (1957 - 1981)

1. Pant, V. Reporteri pilguga: /Eesti Raadio tööst/ //Sirp ja Vasar. - 1957. - 4. mai.
2. Pant, V. Kohtumised mikrofoni ees: /Raadiopäevaks/ //Sirp ja Vasar. - 1959. - 8. mai.
3. Pant, V. Mikrofoniga maal, veel ja õhus: /Raadioreporteri märkmeid/ //Sirp ja Vasar. - 1960. - 6. mai.
4. Pant, V. Kohtumine Vutšetitsiga: /Skulptori 50. sünnipäeval pühendatud näituselt. Leningrad/ // Kultuur ja Elu. - 1960. - Nr. 5. - lk. 8-10, 19.
5. Pant, V. läbi Tallinna ja aastate: /Mälestusi 1905., 1917. ja 1940. a. sündmustest/ //Looming. - 1960. - Nr. 7. - lk. 1045-1058.
6. Слово имеют журналисты Эстонии: /Статьи: ... В. Пант. "Эхо дня" // Советское печать.- 1960. - № 8. - С. 17-35.
7. Pant, V. Tundmatu kangelase jälgedes: /Olukirjeldus Nõukogude inimeste kangelastegudest Suures Isamaasõjas/. - Koguteos: Voitluse ridadel. - Tln., 1960, lk. 407-426.
8. Kalm, Ü., Pant, V. Õppekomisjonidest ja nende probleemidest //Noorte Hääl. - 1961. - 12. apr.
9. Pant, V. Mõni sõna reportaažist raadios. - Koguteos: Abiks kirjasaatjale. - Tln., 1961, lk. 41-43.
10. Pant, V. Avarii: /Stseen samanim. näidendist/ //Rahva Hääl. - 1963. - 3. nov.

11. Reporter Valdo Pant: /Möödunud tööaastast; "Õhtulehe" aastavahetuse intervjuu/ // Õhtuleht. - 1963. - 31. dets.
12. Pant, V. Mitmelt lainelt: /Eesti Raadio tööst/ // Sirp ja Vasar. - 1964. - 8. mai.
13. Kolm intervjuud kuue minutiga: / C. Hololei, I. Trikkel, V. Pant; Raadiopäevaks; Üles kirjutanud F. Kaasik/ // Lahva Häääl. - 1965. - 7. mai.
14. Pant, V. Betrikilde I //Pilt ja sõna. - 1965. - Nr. 5. - lk. 18-19.
15. Pant, V. Betrikilde II //Pilt ja sõna. - 1965. - Nr. 6. - lk. 16-17.
16. Pant, V. Žanriskaalast saateskaalani, definitsiconist reportaažini: /Ettekanne I raadio- ja televisiooniala sel teoreetilisel konverentsil. Tallinn. 1964. Lühendatud/. - Koguteos: Fakt, sõna, pilt. - Trt., 1965, lk. 88-107.
17. Pant, V. TV - Naapurivisa Helsingi - Tallinn: /Rahvusvahelisest viktoriinist/ // Kodumaa. - 1966. - 28. sept.
18. Pant, V. Täna 25 aastat tagasi: /Eesti Televisiooni saatesarja ettevalmistamisest. Jutuajamine reporter V. Pandige/ // Kodumaa. - 1967. - 15. veebr.
19. "Sirbi ja Vasara" ringküsitus: Milline teos (sündmus) kirjanduse, kunsti, muusika, teatri, filmi jne. vallas jättis Teile 1968. a. kõige sügevama mulje ja miks? /Vastus/ // Sirp ja Vasar. - 1968. - 27. dets.
20. Pant, V. Eessõna C. Märtelli dokumentaaljutustusele "Mees, kes päästis linna". ("98 korda üle piiri") // Õhtuleht. - 1969. - 18. märts.

21. Pant, V. Voit 1418. päeval //Sirp ja Vasar. - 1969. - 9. mai.
22. Пант В. Сегодня, 25 лет назад: /Об одном телепередаче Эст. телевидения// Радио и телевидение. - 1969. - С. 3-5.
23. Пант В. Репортаж с колес: /Об Эст. телерепортере Рейн Каремяэ //Журналист. - 1969. - № 9. - С.33-35.
24. Pant, V. Laulusajand. 1869-1969. /Fotoalbum. Koost. A. Tamarkin; Kujund. A. Mesikäpp; Tekst V. Pant/. - Tln.: Eesti Raamat. - 1969. - 112 lk., ill.
25. Pant, V. Mis ka. - Kmt.: Pilk nähtamatusse. Valimik kuuldemänge. - Tln.: Eesti Raamat. - 1969. - lk. 245-286.
26. Pant, V. Voidsukevad ja kontrastid //Kultuur ja Elu. - 1970. - Nr. 4. - Lk. 23-26.
27. Pant, V. Televisioonimammut ristlõikes. Saatesarje "Täna 25 aastat taasisi" lõpu puhul //Sirp ja Vasar. - 1970. - 11. sept.
28. Filmiankeet: /Noukogude Eesti filmikunsti saavutustest ja puudujääkidest 1968-1971. a. Mõtteavalduused: G! Skuls-, ki, H. Väli, I. Isop, V. Karasjov, K. Kask, R. Masing, V. Pant jt./ //Sirp ja Vasar. - 1971. - 5., 12. märts, - Lopp. Algus: 12. Veebr.
29. Pant, V. Georgi Žukov:/Noukogude Liidu mässsal/ // Noorus. - 1971. - Nr. 4. - Lk. 5-6.
30. Pant, V. 30 aastat Teise maailmasõja pöördelahingu algusest ja vastupealetungist Volgal: Kivid väsisid, nemad ei väsinud // Kalender.1972. - Tln., 1971. - lk 45-52.

31. Пант В. Рассказывает Вальдо Пант. - В кн.: Люди, которые входят без стука: /Одикторах телевидения/. - М.: Искусство., 1971., с. 135-166.
32. Pant, V. TV Koostöösari "Olümpiamängud": /Uuest spordisaatesarjast Eesti Televisioonis/ //Kehakultuur. - 1972. - Nr. 3. - lk. 83-84.
33. Intervjuu Valdo Pandiga. (Päritolult Põlvamaa mehega.): /Ajakirjanik/. Üles kirjut. J. Kappo //Koit. - 1972. - 6. mai.
34. Pant, V. 30 aastat suurlahingust Kurski kaarel: //Kaleender. - 1973. - Tln., 1972. - lk. 60-67.
35. Pant, V. Volgalt Dneprile: /Retkest mööda Suure Isamaasõja lahingupaiku/ // Noorus. - 1973. - Nr. 11. - lk. 9-15.
36. Pant, V. Laial rindel: /Teisest maailmasõjast/ //Noorus. - 1974. - Nr. 7. - lk. 22-25.
37. Pant, V. Neljasilmajuttu: /Uusaastamõtteid/ //Noorte Hääl. - 1975. - 1. jaan.
38. "Noorte Hääle"lugejate küsimustele vastab Eesti NSV teeneline ajakirjanik Valdo Pant: /Rubr. "Meie sõbrad, meie tuttavad"/ //Noorte Hääl. - 1975. - 5. mai.
39. Пант В. Кровь и золото: /Пер. Г. Дионисова/ //Молодеж Эстонии. - 1975. - 7 мая.
40. Pant, V. Veri ja kuld: "Ballaad-75" esimese auhinna töö: /Olukirjeldus. 30 aastat vóidust fašistliku Saksamaa üle/ //Noorus. - 1975. - Nr. 5. - lk. 13-18.

41. Pants, V. Asins un zelts //liesma (līga). - 1975. - Nr. 6. - lk. 13-14.
(Pant, V. Veri ja kuld: /Olukirjeldus/. - Ill. A. Krēslins. - Läti k.)
42. Pantas, V. Kraujas ir auksas //Jaunimo gretos. - 1975. - Nr. 6. - lk. 4-6.
(Pant, V. Veri ja kuld: /Võidu 30. aastapäevale püh. olukirjeldus. Toim. märkustega; Olukirjelduste konkursist "Óopus"; leedu k.)
43. Pant, V. Oli viimane rahuõhtu: /Suure Isamaasõja algusest/ // Noorus. - 1976. - Nr. 6. - lk. 19-21.
44. Pant, V. /Eesti Raadio reportaažiautost/. - Rmt.: Trikkel, I. Ringhääling eile ja täna. - Tln.: Valgus., 1977., lk. 96.
45. Pant, V. Nouandeid tulevastele teleajakirjanikele. - Kogumik: Sissejuhatus teležurnalistikasse. - Trt., 1978. - lk. 88-100.
46. Pant, V. Näidendid: /Koost. T. Soo/. - Tln.: Eesti Baamat., 1978. - 151 lk.
47. Pant, V. Ott kosmoses: /Muinasjutt eelkooliealistele/, Ümber jutustanud E. Niit. - Tln.: Perioodika., 1979. - 20 lk. - ill.
48. Pant, V. Eesti Raadio dokumentaalsete elavsaadete ženriskaala 1965 :/Toim. märkustega/. - Rmt.: Fakt, sóna, pilt. - Tln., 1981. - lk. 76-83.

B. KIRJANDUS VALDO PANDI KOHTA (1959 - 1989)

1. Liives, A. Terad ja kõlkad: /Filmitsenaariumite võistluse tulemustest. Ka filmitsenaariumist "Kullasoon"/ // Õhtuleht. - 1959. - 10. dets.
2. Filmitsenaariumite võistluse tulemused: /IIIauhind V. Pandile filmitsenaariumi "Kullasoon" eest/ //Sirp ja Vasar. - 1959. - 18. dets.
3. Väli, H. On joutud täismeheikka: /Nukufilm "Ott kosmoses: stsen. autor V. Pant. Rež. E. Tuganov/ //Sirp ja Vasar. - 1962. - 12. jaan.
4. Siimaste, I. Kaks algupärrandit raadioteatris: /V. Pandi "Miska" ja H. Sergio "Kaugel kodumaast" / //Õhtuleht. - 1962. - 21. märts.
5. Игнатева Н. Пульс творчества: /О худож. кинофильме "С вечера до утра" (Авт. сценария В. Пант. Реж.-постановщик Л. Лайус.) Студия "Таллинфильм"// Искусство кино. - 1962. - №III. - С. 50 - 53.
6. Ird, K. Miks nii vähe soelale jäi? Moeldes lõppenud näidenditevoistlusele: /Ka V. Pandi ergutuseuhinna saanud näidendist "Avarii/ //Lahva Hääl. - 1962. - 9. dets.
7. Lott, J. Ühest kinoseansist: /Kinonovell "Õhtust hommikuni" M. Kalda samanim jutustuse järgi. Stsen. autor V. Pant; Rež. L. Laius/ //Sirp ja Vasar. - 1962. - 21. dets.
8. Pas mūsu kaimynus //Ekrano naujienos . - 1962. - Nr. 36. - p. 6., su iliustr.
(Meie naabrite juures: /Eesti filmid "Jääminek" ja "Õhtust hommikuni"/ . - Ieedu keeles.

9. Tobro, V. Õnnestumine küll, aga...:/Kinonovell "Õhtust hommikuni" M. Kalda samanimelise novelli järgi. Stsen. autor V. Pant. Rež. L. Iaius; Studio "Tallinnfilm"/ // Edasi. - 1963. - 7. jaan.
10. Шер Ю. Удачный дебют: /режиссера Л. Лайус и актрисы В. Хярм в худож. фильме "С вечера до утра". Авт. сценария В. Пант, студия "Таллинфильм" // Советский экран. - № 4. - С.8.
11. С вечера до утра: /Худож. фильм по одному рассказу М. Кальда. Авт. сценария В.Пант. Режиссер Л. Лайус. "Таллинфильм" //Московская кинонеделя. / 1963. - 5. мая.
12. Org, V. Esietendub V. Pandi "Avarii": /7. nov. 1963; Sõnum/ //Sirp ja Vasar. - 1963. - 7. nov.
13. Lumet, H. Voitlus inimese pärest: "Avarii" Kingissepa-nim. Draamateatris/ //Lahva Hääl. - 1963. - 16. nov.
14. Tammur, I. Algupärand teatrilaval: /V. Pandi näidend "Avarii", E. Ranneti näidend "Haned" ja E. Aldi näidend V. Kingissepa nim. Tallinna Draamateatris/ //Lahva Hääl. - 1963. - 17. nov.
15. Luik, H. Peamine on elutõde: /"Avarii" Kingissepa-nim. Tallinna Draamateatris/ //Õhtuleht. - 1963. -20. nov.
16. Link, E. Inimesed ja avarii: /V. Pandi näidend "Avarii" Kingissepa-nim. Tallinna Draamateatris/ //Sirp ja Vasar. - 1963. - 22. nov.
17. Луговской П. Клаус Педак – человек воли:/Об исполнении роли А. Орава/ //Молодеж Эстонии. - 1963. - II дек.
18. Уйбо К. Человек и время // Советская Эстония. - 1963. - II дек.

19. Kilgas, P. Kes võitis - kaotas?: /E. Aldi näidend "Võõras", E. Panneti näidend "Avarii" ja A. Liivese komöödia "Viini postmark" Kingissepa-nim. Tallinna Draamateatris/ //Noorte Hääl. - 1964. - 19. veebr.
20. Tammur, I. Rikas loominguline aasta: /"Haned", "Võõras", "Avarii" ja "Viini postmark" Kingissepa-nim. Tallinna Draamateatris. Intervjuu teatri peanäitejuhiga, I. Tammuriga/ //Noorte Hääl. - 1964. - 21. veebr.
21. Чеботаревская Т. Искать, всегда и неустанно: /Также о пьесе "Авария"/ // Советская культура. - 1964. - 22.окт.
22. Tšebotarevskaja, T. Otsida, alati ja väsimatult: /Ka näidendist "Avarii"/ //Sirp ja Vasar. - 1964. - 30. okt.
23. Емелянов Б. Острые и разные: /Пьеса Б. Кабура "Ронс", ... и В. Панта "Авария" в Таллинском дра. театре им. Кингисеппа. К гастролям в Москве/ //Театральная жизнь.-1965.- № I. - С. 28-30.
24. Tamberg, K. Et vaatajani jóuaks ka móte: /Dok. filmidest "Põöripäev"- stsen. autor V. Pant ja "Hommikumótted"- stsen. autor O. Kool/ //Lahva Hääl. - 1965. - 20. mai.
25. Murdvee, E. Kivid ja leib: /Dokumentaalfilm. Õtsén. autorid: V. Pant, Ü. Tambek, T. Elmanovits, V. Ruskis ja E. Titov; Rež. S. Školnikov; "Tallinnfilm"/ // Noorte Hääl. - 1965. - 15. juuli;
Edasi. - 1965. - 28. juuli.
26. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus 30 X 1965) vabariigi töötajate autasustamise kohta Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga... Pant, Valdo Voldemari p. Riikliku Raadio ja Televisiooni Komitee kommentaator // ENSV Ülemnõukogu Teataja. - 1965. - Nr. 44. - lk. 1122.

27. Kask, K. Siit jäi meelde palju tuttavaid: /"Avarii" lavastusest. (Lavastuse vaatlus piltide ja intervjuudega/- Teatrimärkmik 1963-1964. - Tln., 1966. - lk. 69-92.
28. Репортаж из прошлого: /Беседа о поисках репортажных форм и исследования жизни/ //Журналист. - 1967. - № 4. - С. 34-35.
29. Täna 22 aastat tagasi: /V. Pandi koostatud saatesarjast "Täna 25 aastat tagasi" Eesti Televisioonis/ //Edasi. - 1967. - 7. mai.
30. Pilt, V. Täna 25 aastat tagasi: /Eesti Televisiooni kommentaator, samanim. saatesarja koorstaja V. Pant, ELKNÜ preemia kandidaat/ //Rahva Hääl. - 1968. - 20. okt.
31. 25 Years Ago //Moscow News. - 1969. - May 17.
(Täna 25 aastat tagasi: /V. Pandi saatesarjast Eesti TV-s. Inglise keeles/.)
32. Ots, K. Tass kohvi Valdo Pandiga: /Eesti Televisiooni kommentaatori kohtumiselt Tartu sõjaveteranidega/ // Edasi. - 1969. - 17. juuli.
33. Эльманович Т. Раз, два, три, четыре, нас всего миллион. Фильм "Эстония": /О репортере В. Панте/ // Советское радио и телевидение. - 1969. - № II. - С. 29-32.
34. Trikkel, I. Raadiokommunikatsiooni spetsiifika, väljendusvahendid ja žanrid: /Õppetöövahend žurnalistika eriharu Üliõpilastele. - Trt., 1969. - 157 lk.
(V. Pandist lk. 4, 106, 107, 128-129, 133, 134, 136, 139, 141.)
35. Valdo Pant: /Eluloolisi andmeid/. - Rmt.: Pilk nähtamatusse; Koost. V. Kruus/. - Tln., 1969., lk. 336.

36. ТВ. Репортеры. Пресс-конференция комментаторов ЭТВ В. Панта и Р. Каремяэ // Советское радио и телевидение. -1970.-
37. Pärr, I. Märkimisvärne võit telerindel //Rahva Hääl. - 1970. - 4. sept.
38. Palamets, H. Täna 25 aastat tagasi. 30.V 1966. 3.X 1970.// Edasi. - 1970. - 5. sept.
39. Lessel, H. Saatesarjast "Täna 25 aastat tagasi": /Reservpolkovniku mõtteid saatesarja lõppemise puhul/ // Õhtuleht. - 1970. - 19. okt.
40. Tiisväli, H. Mõningaid televisiooniintervjuu probleeme. - Pmt.: Fakt, sõna, pilt. - Trt., 1970., lk.141.
41. Муратов С., Фере Г. Люди, которые входят без стука: /О дикторах телевидения/.- М.: Искусство., 1971.- I68 с.
В содерж.: Причашение к эфиру: В. Пант, с. I4-I5.- Рассказывает В. Пант, с.I35-I66.
42. Palamets, H. Mälust, mängust ja mälumängust // Edasi. - 1972. - 6. juuni.
43. Муратов С. Многосерийные телезнакомства. Актер, персонаж, зритель:/Также о рубрике "Сегодня 25 лет назад", Созд. В. Пант/ //Литературная газета.- 1974. - 29 мая.
44. Pant, Valdo. - Eesti Nõukogude Entsüklopeedia, 6. kd. - Tln.: Valgus. - 1974. - lk. 29.
45. Lindström, V., Lember, E. Bellaad-75 //Noorus. - 1975. - Nr. 5. - lk. 20-21.
46. Neithal, M. Pant, Valdo. - Pmt.: Eesti kirjanduse biograafiline leksikon. - Tln. - 1975., lk. 263.
47. Эльманович Т. Образ факта. - М.: Искусство., 1975. - I52.c.

48. Valdo Pant: /1928-1976. Nekroloog/ //
Rahva Hääl. - 1976. - 1. aug.;
Noorte Hääl. - 1976. - 1. aug.;
Edasi. - 1976. - 1. aug.;
Öhtuleht. - 1976. - 2. aug.;
Sirp ja Vasar. - 1976. - 6. aug.
Allk. :ENSV Ministrite Nõukogu, Liiklik Televisiooni ja
haadio Komitee, ENSV Ajakirjanike Liit ja ENSV Kinema-
tografistide Liit.
49. Вальдо Пант. /1928-1976. Некролрг.3/ //
Советская Эстония.- 1976.- 1. авг.
Вечерний Таллин.- 1976.-2 авг.
Молодеж Эстоний.- 1976.- 3 авг.
Подписи: Гос. ком. СМ ЭССР по телевидению и радиовещанию,
Союз журналистов ЭССР и Союз кинематографистов ЭССР.
50. Kappo, J. In memoriam // Koit. - 1976. - 3. aug.
51. Anton, O. On ja jäähb: / Mälestuseks/ //Edasi. - 1976. -
4. aug.
52. Valdo Pandi matus: /4. aug. 1976.a./ //
Rahva Hääl. - 1976. - 5. aug.;
Noorte Hääl. - 1976. - 5. aug.;
Öhtuleht. - 1976. - 5. aug.;
Sirp ja Vasar. - 1976. - 6. aug.
53. Похороны В. Панта: / 4. авг. 1976/ //
Советская Эстония. - 1976.- 5. авг.
Вечерний Таллин.- 1976.- 5. авг.
54. Anupold, E. Voidujooks ajaga: /Mälestuseks/ //Sirp ja
Vasar. - 1976. - 6. aug.

55. Kalmet, T. Selle aasta viimane etendus: /Esietendus 30. dets. 1976. a./ //Tee Kommunismile. - 1976. - 30. dets.
56. Rimmel, R. Ajakirjaniku tee pole asfalt: /Mälestuseks/ //Noorus. - 1976. - Nr. 9. - lk. 23.
57. Kalmet, T. Valdo Pandi "Lasud tuisus" Tallinnas: /Eelolevatest külalisetendustest/ //Õhtuleht. - 1977. - 29te jaan.
58. Kalmet, T. Valdo Pandi "Lasud tuisus" Tartus: /Eelolevatest külalisetendustest/ //Edasi. - 1977. - 19. veebr.
59. Laas, M. Realavastus - missugune ta on? :/Ka kriminaalnäidendi "Lasud tuisus" lavastusest/ //Sirp ja Vasar. - 1977-. - 11. märts.
60. Trikkel, I. Ringhäling eile ja täna. - Tln.: Valgus., 1977. - 208 lk.
(V. Pandist lk. 92, 93, 95, 96, 108, 111, 114, 120, 138; kleebis).
61. Uusman, P. Ta oleks saanud 50...:/Ajakirjanik V. Pandi mälestuseks. 1928-1976/ //Sirp ja Vasar. - 1978. - 20. jaan.
62. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi Seadlus (24. IV 1974) vabariigi ajakirjanduse ja televisiooni töötajatele Eesti NSV teenelise ajakirjaniku aunimetuse andmise kohta... Pant, Valdo Voldemarsi p. - Eesti Televisiooni kommentaator. - ENSV Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja. - 1978. - Nr. 19. - lk. 441.
63. Lauri, L. Valdo Pant. - Rmt.: Kirjanduse jaosmaa'76. - Tln.: Eesti Raamat., 1978, lk. 82-84., ill.
64. Trikkel, I. Ajapeeglist //Sirp ja Vasar. - 1979. - 5. mai.

KASUTATUD AJLIKATE LOETELU

1. Artiklite ja retsensioonide kroonika, 1957-1988. -
Tln.: Eesti Raamat.
2. Haamatukroonika, 1969-1981.
3. Trikkel, I. Ringhüning eile ja täna. - Tln.: Valgus.,
1977. - 208 lk.

Pant, V.

Artiklid ajalehes "Televisioon"

1965 - nr. 39, 42, 45, 48.

1967 - nr. 22, 25.

1970 - nr. 20.

1971 - nr. 40, 41.

1972 - nr. 2, 3, 8, 13, 19, 33, 38.

1973 - nr. 3, 5, 17, 19, 46.

1974 - nr. 14, 37, 38, 39, 47.

1975 - nr. 3, 18, 29, 39, 42, 45.

1976 - nr. 25, 28.

РЕФЕРАТ

В дипломной работе "Персональная библиография Вальдо Панта" рассматривается его деятельность в разных областях культуры – таких, как радиожурналистика, тележурналистика, публицистика, драматургия и сценаристика.

Главный цель данной работы – дать обзор о жизни и творчестве известного журналиста, составить список его работ, и работ о нем, и анализировать их.

Дипломная работа состоит из введений и шести глав и списка творчества В. Панта и публикации о нем.

В введений поясняется значение и главная цель данной работы, этапы работы и пути достижения цели.

В первой главе дается обзор о жизни и творчестве журналиста, его главные достижения и мнения его современников о нем.

В второй главе рассматривается творчество В. Панта в качестве радиожурналиста – теоретка и практика.

В третьей главе анализируется его телепередачи, и в четвертой публикация в журналах – газетах.

В пятой главе рассматривается его деятельность в драматургии, и в шестой в сценаристике.

В каждой главе дается краткий анализ главных работ В. Панта, которые были более популярными в эфире и в публикациях.

Также приведены статистические данные в различных таблицах.

Кронологический список состоит из двух частей:
В первой части творчество В. Панта, во второй публикации о нем
и о его творчестве.

SUMMARY

The diploma paper "The Personalbibliographie: Valdo Pant" consists 6 chapters in and shows knowledge about works of well-known journalist, playwriter and filmwriter; and about him.

The aim of the diploma paper is to give a review about literature, which is published in the periodicals and books.

The first chapter give a survey of life and works of Valdo Pant and opinions about him.

The second chapter treat of activities of V. Pant as a radioreporter and theorist.

The third chapter characterize Valdo Pant as a TV-reporter and his best-known TV-serial "Today 25 Years Ago".

The fourth part give a review about publicist-works of V. Pant; the fifth about his dramas; and the sixth about his films.

The bibliographical index consists of 2 parts:

- A. The works of V. Pant. (1957 - 1981).
- B. The literature about V. Pant. (1959 - 1989).